

Розділ 4

КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (Вакарчук Катерина)

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року дало поштовх для трансформації наявної міжнародної системи відносин та безпеки. Одне з найбільш актуальних питань — чи можливо сподіватися сьогодні на міжнародну підтримку України країн Латинської Америки під час жорстокої російської агресії? Чи завжди на голосуванні у Генеральній асамблеї ООН вони стають на бік України, коли йдеться про нашу територіальну цілісність, про надання допомоги у справі постачання озброєння, гуманітарної допомоги тощо? Попри географічну віддаленість України від регіону країн Латинської Америки потрібно користуватися усіма важелями їх впливу і підтримки України на міжнародній арені: демонстраціями, мітингами, збором коштів, наданням зброї, співпрацею з діаспорами та ін.

Останні 20 років більшість країн Латинської Америки демонструють самостійність у провадженні власних зовнішньополітичних стратегій та поглядів у формуванні чинного світопорядку. Однак, історичні, культурні та національні особливості відіграють дуже важливу роль у доктринальному оформленні зовнішніх політик держав країн Латинської Америки. Так, наприклад доктрина нейтралітету, яка лежить в основі провідних держав регіону, часто являється основоположною у прийнятті остаточних рішень та позицій у міжнародних процесах. *Доктрина Естрада* є фундаментальною нормою, що регулює зовнішню політику Мексики з середини минулого століття. Основоположником являється міністр закордонних справ країни 1930 року, Г. Естрада, заявляв, що жодна країна не повинна висловлюватися про легітимність іноземного уряду.

В ООН країни Латинської Америки представлені 33 державами, являючись важливою політичною силою, з якими потрібно рахуватись на міжнародній арені. Латиноамериканський континент самий мирний на планеті, з найменшими військовими видатками, напряду

не був залучений до двох світових війн. Країнам Латинської Америки притаманні повага до міжнародного права, прихильність принципам мирного вирішення міжнародних конфліктів та підтримка балансу сили. Міжнародна активність країн Латинської Америки розвивалась по висхідній починаючи з другої половини ХХ ст. Формування зовнішньополітичних стратегій більшості країн регіону припало на початок 2000-х років. Особливо яскраво це проявилось у Бразилії, в період правління Лули да Сілви (2003–2010 рр.). В зовнішній політиці це проявлялось у посиленні контактів з країнами, що розвиваються, намаганню закріпити своє регіональне лідерство на південноамериканському континенті, посиленні своїх глобальних амбіцій в якості нової великої держави.

Щодо підтримки України, то країни Латинської Америки порізному сприйняли і відреагували на російську агресію нашої держави. Тому їх можна поділити на три групи: *ті, що підтримали Україну, стали на бік Росії, та ті, що зберегли нейтралітет.*

До першої групи можна віднести *Колумбію, Чилі та Гватемалу*, країни, що беззаперечно засудили російську агресію. До другої групи, що підтримали та публічно висловлюють солідарність з Росією у війні проти України, належать *Венесуела, Куба та Нікарагуа*, тому що Росія має з цими країнами найтісніші політичні зв'язки з-поміж усіх країн Латинської Америки. І, третя група країн, які намагаються дотримуватись «нейтралітету» — *Аргентина, Бразилія, Мексика*. Нейтралітет цих країн заснований на декларативному засудженні російської агресії щодо України, міжнародної санкційної політики, постачанні зброї в Україну, дублюванні російських пропагандистських наративів про міфічну загрозу кордонів Росії, критиці дій українського уряду та ін.

Станом на 2022 рік Україна налагодила дипломатичні зв'язки з 17 державами регіону країн Латинської Америки та Карибського басейну (ЛАКБ). Там функціонує шість українських посольств, зокрема в Аргентині, Бразилії, Мексиці, Перу, Кубі та Чилі. Дипломатичні представництва України функціонують в 11 країнах: Уругвай, Ель-Сальвадор, Еквадор, Парагвай, Панама, Коста-Рика, Колумбія, Домініканська республіка, Гондурас, Гватемала та Беліз. Третій територіальний департамент МЗС України забезпечує формування, координацію, політико-дипломатичний та інформаційно-аналітичний супровід реалізації політики України щодо країн Північної, Центральної, Південної Америки та Карибського басейну (Вакарчук, 2022).

Про теперішню ситуацію в Україні латиноамериканці дізнаються в основному з передач пропагандистського каналу Russia Today. Наприклад, у тій же Аргентині його сюжети транслюється загальнонаціональним телебаченням. Інформація одностороння, як правило, росіянами перекручена на свій пропагандистський лад, що не може не позначитися на свідомості пересічного глядача. Недостатню поінформованість населення країн Латинської Америки про справжні події в Україні можна також пояснити тим, що з самого початку російської агресії латиноамериканським ЗМІ відчутно бракувало неупереджених аналітичних матеріалів.

Так, слід визнати, що в Бразилії є чимало структур, які активно пропагують ідеї «русского мира». Серед них найбільш енергійні такі, як «Россотрудничество», Spuntik Brasil, бразильські видання «Русская газета» та «Голос России», гурти й асоціації російської діаспори. Там навіть проводилася акція «бессмертный полк», до якої залучають ветеранів бразильського експедиційного корпусу, що брав участь у Другій світовій війні. В іспаномовному інформаційному просторі Росія створила такі структури, як агенції RT, Sputnik та іспаномовну версію Sputnik Mundo, відеоагенцію RUPTLY. Це сприяло успішному просуванню місцевого за формою подачі, так як передачі проводяться місцевими журналістами, репортерами, ведучими, дикторами, але «російського» за ідейним змістом інформаційного контенту. Утім, посилюючи свою інформаційну присутність в регіоні ЛАКБ, Росія почала активно співпрацювати із місцевими агенціями Telesur (штаб-квартира у Каракасі) та кубинською Prensa Latina, фінансованою Іспаномовним Hispan TV (Вакарчук, 2022).

З метою розширити інформування латиноамериканської громадськості про справжню ситуацію, що склалася в Україні, донести до суспільства справжні наміри РФ не тільки щодо України, відомим керівникам українських дипломатичних представництв упродовж 2014–2020 років довелося давати десятки й сотні інтерв'ю та опублікувати статті у регіональних ЗМІ, провести численні зустрічі зі студентською аудиторією та громадськістю. Хоча треба визнати, що це малопомітно вплинуло на офіційні позиції держав Латинської Америки. Наприклад, деякі регіональні політичні еліти, яким притаманні досить відчутні антиамериканські настрої, війна Росії проти України сприймаються, як «геополітичну гру» Сполучених Штатів Америки. Тому тій же російській дипломатії залишається лише всебічно підсилювати свою пропагандистську роботу на латиноамериканському на-

прямі і час від часу «вдосконалювати» таку діяльність, започатковану ще її попередниками з радянської дипломатії.

Потрібно зауважити, що держави Латинської Америки переважно зосереджуються на своїх регіональних проблемах. Звичайно, один з найкращих способів відстоювання нашої української політики — це поширювати об'єктивну інформацію про Україну, протидіяти проросійським інсинуаціям стосовно тих же бойових дій на українських теренах. Та за відсутності належних проукраїнських теле- і радіоканалів зробити поки що нереально, хоча це не означає, що слід відкладати таку справу. Україна вже зробила низку корисних кроків для підсилення інформаційного супроводу та відстоювання свого міжнародного іміджу в регіоні. До їх переліку можна віднести створення у 2014 році Міністерства інформаційної політики; у 2015 році — Управління публічної дипломатії; у 2016 році — затвердження Концепції популяризації України у світі; у 2017 році — створення «Українського інституту»; у 2018 — запровадження UKRAINE NOW (Вакарчук, 2022).

Доречною вважається постанова Ради національної безпеки й оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». У ґрунтовному документі йдеться про планомірний розвиток співпраці з багатьма країнами світу, передусім про глобальне і стратегічне партнерство зокрема, з КНР, Японією, країнами Латинської Америки та Карибського басейну тощо. Україні доведеться докласти надзвичайних зусиль у справі формування і досягнення своєї мети в регіоні ЛАКБ. Для цього слід розробити чітку та зрозумілу політику, яка враховуватиме як визначення інформаційних загроз, так і способів їхньої нейтралізації. Одним із дієвих інструментів є співпраця інформаційних агенцій України та держав ЛАКБ. До речі, перша така угода про співпрацю та обмін новинами підписана між Укрінформом та мексиканською агенцією НОТІМЕКС у 2016 році (Вакарчук, 2022).

4.1. КРАЇНИ, ЩО ПІДТРИМАЛИ УКРАЇНУ

Позицію *Колумбії*, яка вважається стратегічним союзником США в регіоні та основним партнером поза блоком НАТО, Україна сприймала, як цілком прогнозовану. Але з приходом до влади нового президента Г. Петра — представника лівих сил, колишнього партизана — у зовнішній політиці Колумбії ситуація дещо змінилася.

На початку війни І. Дуке, попередник Г. Петра, критикував РФ за агресію проти України. Колумбія підтримувала всі резолюції ГА ООН, де засуджувалися дії РФ та вимагалось негайне виведення російських військ з території України. У квітні 2022 року відбулася телефонна розмова між президентами України та Колумбії — перший контакт між главами держав в історії українсько-колумбійських відносин. Ще перебуваючи з візитом у ЄС, вищезгаданий президент І. Дуке повідомляв, що Колумбія налаштована допомогти європейським країнам, збільшивши постачання їм енергоносіїв — вугілля, нафти та газу — і таким чином зменшити їх залежність від енергоносіїв російських. Масові воєнні злочини, які російські військові чинять в Україні, І. Дуке назвав геноцидом та безумством (Ткачук, 2022).

Колумбія є давнім стратегічним партнером і союзником США в регіоні. Такої політики обидві країни дотримуватимуться і за президентства Джо Бадейна. Саме він втілював відомий план мирного врегулювання «План Колумбія 2000–2015». Зміцнення миру повинне стати головним напрямом діяльності американської дипломатії щодо Колумбії. Запропоновано ряд кроків у цьому напрямку. Це і призначення спеціального посланця США з питань миру в Колумбії, і регулярний контроль Сполученими Штатами, їх Державним департаментом та Радою національної безпеки діяльності з реалізації мирної угоди. Також слід переглянути підстави, за якими політичну партію FARC внесеною до списку терористів, з урахуванням демобілізації, роззброєння та загального дотримання мирної угоди (Ramirez, 2017).

Також під час російсько-української війни відбулася зміна президентів й у *Чилі*. Новий очільник країни, кандидат від лівої коаліції Г. Борич засудив широкомасштабне вторгнення Росії до України. Чилі підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, наголошуючи на необхідності дотримуватися норм та принципів міжнародного права. Також делегація Чилі підтримала всі позитивні для України резолюції Генасамблеї ООН (Merco Press, 2022).

На початку липня між президентами Чилі та України також відбулася телефонна розмова, під час якої обговорювалася можливість залучення чилійських спеціалістів до справи з розмінування території нашої держави. Президент Чилі запевнив, що Україна може розраховувати на його країну у питаннях гуманітарної допомоги. Таку підтримку України можна відзначити не лише з боку керівництва держави — чилійське суспільство також одностайне у такому питанні. Це підтвердили, зокрема, місцеві протестувальники, які у квітні

зібралися перед посольством Росії у чилійській столиці та засудили дії російських агресорів.

Чилі є однією з найбільш стабільних країн Латинської Америки, де найвищий дохід на душу населення в Латинській Америці. Не зважаючи на високий рівень життя, в Чилі, як і в більшості країн Латинської Америки, спостерігається великий розрив між доходами населення, що, так би мовити, розшаровує суспільство. Майже половина населення країни отримує мінімальну зарплатню. Неоліберальна економічна модель, що сформувалася за роки правління А. Піночета, надавала перевагу розвитку найбільш конкурентоздатних секторів економіки. Неоліберальні реформи соціально поляризували суспільство, поділили населення на дуже багатих і дуже бідних, призвели до приватизації систем охорони здоров'я, медицини, пенсійного забезпечення, освіти. Тобто, ці звичайні речі, тобто, послуги, для простої людини стали недоступними.

Вважається, що у Чилі найкраща інфраструктура серед країн Латинської Америки, а також одна із найбільш розвинутих мереж метрополітену в Сантьяго, якою володіє приватна компанія. Взагалі, в Чилі всі державні ресурси у приватних руках, практично лише 3 % економіки належать державі, приватизовано навіть воду. Там найдорожчий в Латинській Америці проїзд у громадському транспорті, останнім часом що пів року підвищувалася ціна на проїзд.

У ніч проти 19 жовтня у 2019 р. в різних районах Сантьяго протестанти зводили барикади, билися з поліцією. Правоохоронці застосували проти людей водомети та сльозогінний газ. Суспільство почало заповоняти вулиці інших міст, будувати укріплення, підпалювати супермаркети, автотранспорт. Вночі стало відомо про підпал штаб-квартири італійської енергетичної компанії ENEL і відділення Банку Чилі. Уряд запровадив в Сантьяго і інших містах надзвичайний стан на 15 днів із обмеженнями свободи пересування та зборів. Були скасовані всі футбольні матчі, Азійсько-Тихоокеанський саміт АТЕС та Всесвітня конференція ООН з питань зміни клімату (Sasse, 2021).

Відбувся найбільший за 30 років антиурядовий мітинг, на вулиці Сантьяго вийшли більше мільйона осіб, серед них були члени найбільших профспілок, які вимагали скасувати надзвичайний стан. За кількістю учасників антиурядові протести в Чилі набули нечуваних масштабів. Загалом у Чилі з 1981 року сформовано чітко визначений зовнішньополітичний курс, партнерські відносини зі США вважаються стратегічними за характером, впроваджена неоліберальна мо-

дель економіки. Також знаменно, що в таких умовах виросло ціле покоління, яке не знало у своєму житті чогось іншого. Тобто, на вулиці вийшли ті громадяни, які жили в вільній країні і не застали репресій, до яких вдавався колись режим А. Піночета. Чилі з поміж інших країн регіону вирізняється внутрішнім характером протестного руху. Такі блага, як, наприклад, здобуття освіти та якісна медицина, там доступні лише заможним громадянам. Очевидно, що державна політика дала збій.

Долучився до групи держав, які засудили широкомасштабне вторгнення Росії до України, також *Уругвай*, представники якого підтримали проукраїнські резолюції в Генасамблеї ООН. У своїй міжнародній політиці Уругвай дотримується принципів невтручання, багатовекторності, поваги до національного суверенітету та верховенства права, тобто поділяє спільні з Україною цінності. Президент В. Зеленський 26 липня мав першу в історії українсько-уругвайських відносин телефонну розмову і з уругвайським лідером Луїсом Лакальє Поу.

Треба звернути увагу на повідомлення Президента Зеленського у червні 2022 року, що Україна активно відновлюватиме стосунки з країнами Латинської Америки. Тоді ж він анонсував нову міжнародну політику України. «Мав розмову з президентом Еквадору. Привітав його з обранням Еквадору членом Ради Безпеки ООН. Поінформував про ситуацію на полі бою й закликав посилювати тиск на Росію для закінчення цієї війни. І ця розмова з президентом Еквадору, і вчорашня розмова з президентом Гватемали стали тільки початком нашої нової політики щодо відновлення відносин з Латинською Америкою», — сказав Зеленський (Офіційне інтернет-представництво, 2022).

Він також спілкувався зі своїм колегою з Гватемали А. Джамматтеї. Згодом сказав, що це була розмова не лише змістовна, а й надзвичайно важлива. До речі, до цього моменту жоден з попередніх наших президентів не спілкувався з колегою і цієї латиноамериканської країни. А вже 25 липня 2022 року Джамматтеї вперше за всю історію двосторонніх відносин обох держав прибув до України й зустрівся з Зеленським. Це був і перший офіційний візит лідера країни того континенту після початку повномасштабного вторгнення РФ до України й взагалі перший за 12 років візит очільника країни з країн Латинської Америки (Офіційне інтернет-представництво, 2022).

Зустрівшись, президенти домовилися об'єднати зусилля на міжнародних майданчиках для подальшої ізоляції Росії та поставили підписи під міждержавною Угодою про взаємне скасування візових вимог

і започаткування торговельно-економічного діалогу для виконання без посередників конкретних проектів. Президент Республіки Гватемала побував у звільнених від російських нападників українських населених містечках Бородянка, Буча та Ірпінь Київської області, і після побаченого там пообіцяв відстоювати інтереси України в Латинській Америці та в ООН, а також брати участь у міжнародному військовому трибуналі стосовно Росії. До речі, Гватемала є також серед тих країн Південної Америки, що приєдналися до запроваджених щодо Росії санкцій (Офіційне інтернет-представництво, 2022).

4.2. КРАЇНИ, ЩО НЕ ПІДТРИМАЛИ УКРАЇНУ

Війну Росії проти України на південноамериканському континенті не підтримали такі країни, як *Венесуела*, *Куба* і *Нікарагуа*. Відразу після російського нападу на Україну венесуельський президент Ніколас Мадуро висловив свою «повну підтримку президента В. Путіна в його зусиллях з захисту миру». Але Каракас не став розвивати таку риторичку, оскільки це могло б зашкодити можливому зближенню з Вашингтоном. Фактично, всупереч на прохання Путіна, щоб інші країни наслідували Росію у визнанні незалежності «ДНР» та «ЛНР», Мадуро уникав такого кроку. Наприкінці лютого поточного року підконтрольна йому, як президентові, Національна асамблея (парламент) Венесуели запропонувала затвердити документ, яким підтримується визнання Росією незалежності Донецька і Луганська. Однак через кілька годин відповідне подання знімається з порядку денного парламенту. Наразі не йдеться про всеосяжну нормалізацію відносин між США та Венесуелою. Адже її разом з Кубою і Нікарагуа не запросили на Саміт американських держав 2022 року. Та беззаперечно те, що зміни в американській політиці щодо цієї країни таки відбуваються (Martinic, 2023).

Важливо, що в середині травня поточного року США оголосили про деяке послаблення санкцій щодо Венесуели. Офіційний Вашингтон видав європейським нафтовим компаніям — італійській Eni та іспанській Repsol — ліцензії на постачання венесуельської нафти до Європи шляхом погашення боргу. На тлі таких змін уряд Венесуели сприйняв це дуже позитивно. Каркас постав перед вибором: або підтримати дії РФ, або все ж дослухатися до США, щоб у підсумку на решті зняти з Венесуели тягар раніше запроваджених санкцій.

Своєю чергою *Куба* підтримала агресію РФ стосовно України. Тому Міністерству закордонних справ України відреагувало протестом у зв'язку із такою заявою кубинського керівництва. Щодо таких прихильних до Москви країн, як *Куба* та *Нікарагуа*, то їм разом ж *Венесуелою* випало грати здебільшого роль геополітичної масовки. Вони не вважаються вагомими торговельно-економічними партнерами для політичного керівництва Москви, також вони не спроможні суттєво допомогти йому у військовому питанні, і їх значення та вплив на політичній арені достатньо скромні.

Ще один союзник РФ у регіоні — *Болівія*. МЗС Болівії заявило з приводу російсько-українського протистояння, зазначає, що відсутність діалогу та порозуміння призвели до подальшої ескалації конфлікту. Представники Болівії під час голосування в ГА ООН щодо резолюції з осудженням агресивних дій РФ вирішили утриматись. Втім, це був нехарактерний крок для Болівії, що послідовно голосувала завжди «проти» проукраїнських ініціатив. Так, наприклад, у 2014 році Болівія, де факто, визнала анексію РФ Криму правомірною. Новий президент Болівії Л. Арсе поновив відносини з *Венесуелою* та *Іраном*. Нещодавно О. Бастрікін, голова Слідчого комітету РФ, ініціюючи створення міжнародного трибуналу для осуду українських військових, запропонував долучити до співпраці Болівію, Сирію та *Іран*. (Вакарчук, 2022).

Політична криза у *Венесуелі* триває не один рік, і вже, зараз, країна не голосує в ООН, за відсутності сплати коштів. Країна з величезними запасами нафти опинилась в міжнародній ізоляції та на межі гуманітарної катастрофи. Після смерті Уго Чавеса у 2013 році правонаступником став віце-президент Мадуро. Він продовжив втілювати доктрину У. Чавеса «Новий соціалізм XXI століття», за якої було створено централізовану і доволі жорстку політичну систему з домінуванням «лівих сил», широкими повноваженнями президента, високим рівнем корупції та фактично диктаторським режимом.

Розбіжності між різними гілками влади виникли у 2015 році після виборів до Національної асамблеї (парламенту) *Венесуели*, де більшість місць здобула партія опозиції — «Блок демократичної єдності». Об'єднана соціалістична партія, яка традиційно перемагала на виборах, опинилася у меншості. Для того, щоб закріпити свою владу, Мадуро призначив 13 верховних суддів, наділивши їх надзвичайними повноваженнями — накладання права вето на закони, ухвалені парламентом. Таким чином парламент вже не міг ухвалити жодного

рішення, бо став залежати від колегії суддів, що призвело до блокування важливих рішень (Шевченко, 2017).

У квітні 2016 року відбувся плебісцит зі збором підписів, в якому населенню надавалося право висловити думку стосовно дострокового припинення повноважень президента. Венесуельцям надавалося таке право щороку, даний вид плебісциту закріплений конституцією. Процедура збору підписів двоетапна, однак вже на першому етапі Мадуро заявив про фальсифікацію. Тому всі результати анулювалися, подальший процес судова гілка влади заблокувала.

Парламент звинуватив Мадуро в заколоті та порушенні норм конституційного порядку. 25 жовтня 2016 року опозиція оголосила президенту імпічмент, який одразу заблокував Верховний суд країни. У розв'язання проблеми втрутився навіть Ватикан, який закликав припинити вуличні протести та демонстрації. Процедуру імпічменту опозиція призупинила.

У січні 2017 року опозиційні сили оголосили Мадуро «президентом, який залишив свою посаду». Після цього на вулицях Каракаса розпочалися нові сутички, а хвиля протестів прокотилася по усій країні. Верховний суд Венесуели заявив, що перебирає на себе повноваження парламенту до того часу, поки не буде наведений порядок в країні. Через місяць і це рішення анулюється.

1 травня 2017 року у Венесуелі відбулися безпрецедентні події: Мадуро заявив про створення нового органу — Національної конституційної асамблеї. По суті це ще один парламент, який повинен був розробити новий проект конституції та новий напрямок розвитку Венесуели. Члени Конституційної асамблеї у кількості 545 осіб повинні обиратися загальним прямим таємним голосуванням. 30 червня 2017 року пройшли вибори до новоствореного однопалатного «парламенту», який отримав повноваження зі зміни державного устрою країни та реформатування конституції. Вибори супроводжували запекла боротьба, кроваві вуличні протести, під час яких загинули мирні люди. Протягом двох років міжвладного протистояння загинули сотні людей, понад 1,5 тис. травмувалися чи дістали поранення, кілька тисяч безвинно засуджених знаходяться в тюрмах (Human Rights Watch, 2017).

На 22 квітня 2018 року були призначені вибори президента Венесуели, які згодом переносяться на 20 травня. Голосування супроводжувалися фальсифікаціями та підкупом виборців, а Мадуро оголошується президентом. В жорстких економічних умовах та за фактичного двовладдя законодавчих органів Венесуела дожила до 10 січня 2019

року, коли у приміщенні Верховного суду було проведено інавгурацію Мадуро на другий шестирічний президентський термін.

Президент, згідно з конституцією Венесуели, повинен складати присягу не перед Верховним судом, а перед парламентом. Це стало першим аргументом щодо нелегітимності процедури затвердження Мадуро президентом країни на другий термін. Це тлумачилося, як узурпація влади, через що можна було звинувачувати Мадуро в порушенні норми конституції, згідно з якою президента можна позбавляти такої посади. На посаду спікера був призначений Хуан Гуайдо — маловідомий молодий харизматичний політик з блискучою освітою та незаплямованою репутацією.

У Венесуелі щороку 23 січня відзначається Національний день демократії. В м. Каракас жителі влаштовують масові демонстрації та мітинги на площі Мовчання, у яких бере участь президент. Опозиціонери, скориставшись ситуацією, очолили захід, під час якого лідер Національної асамблеї Гуайдо оголосив себе тимчасовим президентом країни. Отже, країну охопив політичний хаос, а суспільство фактично розділилося на прибічників Гуайдо — з одного боку, і на Мадуро — з іншого.

У соціально-економічній та політичній кризі Венесуели складні причини та, відповідно, непрості наслідки. Огляд саме економічних складових важливий у висвітленні даних процесів. Варто зазначити, що за часів правління Чавеса ВВП країни збільшився вдвічі. Венесуела входила в другу десятку світових лідерів за об'ємом, видобутком та експортом нафти, а серед країн Південної Америки за цими показниками посідала четверте місце (Шевченко, 2017).

Світова криза 2008–2009 років внесла свої корективи, однак головною причиною зубожіння країни стало падіння цін нафту у 2014 році. Річ у тім, що, по-перше, економіка Венесуели жорстко прив'язана до світових цін на нафту, яка забезпечує до 90 % експортних доходів. По-друге, економічні проблеми Венесуели — це наслідок незграбного управління державним сектором економіки. Адже коли ціни на нафту були високими, то цього не було помітно. А ось після падіння цін всі проблеми спливли на поверхню. Не зважаючи на сприятливі кліматичні умови Венесуела лише на третину забезпечує свої потреби у продовольстві та товарах першої необхідності, імпортуючи все інше (Human Rights Watch, 2017).

По-третє, бюджет країни не може витримати надмірні державні видатки на підтримку занижених цін на певні товари та роздутих

соціальних програм з підтримки бідних верств населення, на безплатну медицину, освіту тощо. Фактично значна частина суспільства перестала працювати, обходячись державними дотаціями. Фактично вже виросло покоління, свідомість та світосприйняття якого сформувався практично на вулиці. Утворилися навіть цілі квартали, де мешкають переважно молоді люди — «колективос», — які почали відігравати помітну роль на акціях протесту. Кожна зі сторін намагається використовувати їх у своїх цілях. Останнім часом Мадуро озброїв і фінансує таку молодь з тим, щоб вона його підтримувала.

Чому Венесуела опинилась на межі гуманітарної катастрофи — питання риторичне та потребує більш детального вивчення. Так, відомо, що сьогодні в країні відчувається брак харчів, медикаментів, до того ж від 2 до 4 млн громадян виїхали за її межі. Найбільше венесуельських біженців опинилося у Бразилії та Колумбії. Отже, внаслідок недолугої політики країна поступово скотилася в економічну прірву, друк грошей закінчився гіперінфляцією і рекордним падінням національної валюти. Населення переймається пошуком притулку в сусідніх країнах, які вкрай незадоволені припливом мігрантів, оскільки потрібно виділяти кошти на їх утримання.

У Венесуелі зовнішні впливи та міжнародна реакція на події відобразилися наступним чином. Прийшовши до влади, Мадуро заручився підтримкою союзників як з сусідніх регіонів, так і за їх межами. Традиційні регіональні союзники Венесуели — Куба, Болівія, Нікарагуа, Сальвадор, а світові — Росія, Китай, Іран, Туреччина, Італія. Після парламентських виборів 2015 року деякі країни Латинської Америки заявили, що відкликають своїх послів з Венесуели. Також вони не визнають новостворену Конституційну асамблею та неодноразово закликали призупинити постачання зброї до Венесуели з Росії та Китаю. 26 квітня 2017 року відбулося екстрене засідання Організації Американських держав (ОАД) без участі Венесуели. Однак, найбільш необачною була реакція Мадуро, коли він заявив про вихід з ОАД. Процедура зайняла 2 роки, і 26 квітня 2019 року Венесуела повинна за процедурою припинити членство в ОАД. Звісно, бути членом однієї з найдавніших міжнародних організацій, яка відповідає за порядок та безпеку в країнах Західної півкулі, це не лише престижно, але й необхідно для взаємодії на різних міждержавних рівнях та контактах у регіоні. Крім того, 5 серпня 2017 року Венесуела була виключена з МЕРКОСУР (Вакарчук, 2019).

В жовтні 2003 року в ОАД була прийнята нова Концепція національної міжамериканської безпеки. Головною перевагою стало визнання інтегративного та багаторівневого характеру безпеки, протидії нових загроз: захисту демократичних режимів, боротьба з тероризмом та бідністю, організованою злочинністю, стихійними лихами та уникнення територіальних спорів.

Відносини Венесуели з США можна назвати напруженими, переповненими ідеологічними звинуваченнями та образами. З приходом до влади Мадуро США ввели персональні санкції проти різних чиновників венесуельського уряду. З 2017 року Державний департамент США відкликав із Каракасу членів сімей американських дипломатів, а їм самим дозволив залишати Венесуелу на власний розсуд. Вибори президента Мадуро та обрання його на цю посаду у 2018 році також було засуджено, його кандидатуру не визнали багато держав, а його легітимність не підтверджена на міжнародній арені.

До подій 23 січня 2020 р. США зробили чимало спроб для того, щоб витіснити Мадуро та його оточення з влади, однак це не вдалося. Так, були застосовані заходи щодо обмеження доступу уряду Венесуели та державних нафтових компаній країни до американської банківської системи. Заморожені також активи президента, запроваджені різного роду санкції та заборонений продаж американцям венесуельського золота. Але головний важіль в розпорядженні Вашингтона — нафта, за допомогою якої й утримується режим Мадуро. Ембарго США на нафту можна порівняти з оголошенням Каракасу війни. Парадоксальність ситуації полягає в тому, що США — найбільший імпортер венесуельської нафти. При цьому нафта у Венесуелі дуже важка, з домішками сірки та металів, у світі не так вже й багато заводів, що можуть її переробляти.

Для такої країни, як Венесуела, перекриття потоку з надходження нафтових доларів рівнозначне крахові чи навіть дефолту. Для того, щоб протриматися при владі, не достатньо просто продавати золотовалютні запаси країнам, які підтримують Мадуро. Адже їм насправді начхати на долі населення Венесуели, не турбують їх проблеми біженців чи поширення давно забутих в цивілізованих країнах хвороб. Для Росії, Китаю, Ірану та Туреччини ця латиноамериканська країна могла виконувати роль точки опори у справі втілення геостратегічних та економічних цілей. Кожна зі згаданих країн зважала на свою вигоду, продаючи зброю в обмін на державні акції та кредити, які самі ж і надавали, добре знаючи, що Венесуела їх не зможе повернути. Мож-

ливо, Росія та Китай, втілюючи свої експансіоністські проекти в країнах Латинської Америки хотіли у такий спосіб розгнівати США та утвердитися в регіоні ідеологічно, економічно та стратегічно. Однак і це сьогодні сумнівно. Не зважаючи на те, що Росія всіляко намагається демонструвати своє невтручання у внутрішні справи Венесуели, російські боти та тролі ведуть активну пропаганду у венесуельських соціальних мережах, поширюючи фейки. Іспаномовна Russia Today завзято перекручує будь-яку інформацію, поливаючи при цьому брудом Гуайдо чи звинувачуючи США, вдаючись до такої ж брутальної пропаганди, як це спостерігалося і спостерігається щодо України (Варчук, 2019).

Несподівано позиціонував себе стосовно Венесуели президент Мексики А. Обрадор. Очевидно, намагаючись продемонструвати свою самостійність, Обрадор висловив ідеологічну солідарність із венесуельським диктатором. Цікаво також якою ж буде позиція з даного питання Європейського Союзу після того, як Італія заблокувала остаточне ухвалення рішення ЄС щодо визнання Гуайдо тимчасовим президентом.

Щодо підтримки РФ Венесуели, то можна зазначити що з 2013 року було заплановано декілька візитів, перший був у 2013 р., другий у 2015 р., третій у 2018 р. Були обговорені актуальні питання двосторонніх відносин, ключові міжнародні й регіональні теми, в тому числі в контексті складних обставин навколо Венесуели. Також глави держав обговорили можливості зростання товарообміну між двома країнами, але основним питанням було співробітництво у військово-технічній галузі. Президент Венесуели подарував В. Путіну копію шаблі венесуельського героя-визволителя С. Болівара «за повагу до суверенітету та самовизначення народів». Відомо, що за часи свого правління Мадуро вивіз з країни не одну цінну річ. В тому числі золоту венесуельського Національного банку (Ковальова, 2019).

Також представники Групи Ліма та Міжнародної контактної групи не раз зустрічалися щодо вирішення венесуельської кризи. Так, на засіданні брали участь глави МЗС Канади, Перу, Чилі, Португалії, Уругваю та представники ЄС. Вони домовилися про взаємодію з міжнародними організаціями. Група Ліма і Міжнародна контактна група узгодили своє ставлення щодо гуманітарної ситуації в країні та міграційної кризи, зобов'язалися відповідно до ухвалених міжнародних принципів і надалі надавати гуманітарну підтримку населенню Венесуели.

1 травня 2020 року на вулиці країни вийшли мільйони не задоволених режимом Мадуро. Найбільш резонансною новиною став перехід на бік опозиції певної кількості військових, яких підтримали США, Аргентина, Бразилія, Колумбія, Перу та Чилі. У своєму зверненні до міністра оборони Венесуели В. Падріано радник президента США Джон Болтон заявив, що збройні сили Венесуели повинні захищати конституцію і народ, повинні підтримати Національну асамблею та легітимні інститути влади та виступити на боці народу Венесуели.

На вулицях Каракаса з'явилися венесуельські військові з синіми стрічками та пов'язками на обличчях і руках. Це були бійці Національної гвардії, які перейшли на бік опозиції. Гуайдо в одному з районів Каракаса, біля військової авіабази Ла-Карлота, виступив перед ними з промовою. В ніч з 30 квітня на 1 травня 2020 р. розпочалася блокада всіх соціальних мереж країни з метою не допустити проведення мирних демонстрацій. Хоча такі сталися сутички прихильників опозиції та невеликих груп військових і національних гвардійців, які перейшли на їхній бік, з армією і поліцією. Найбільш кричущою виявилась ситуація, пов'язана з бронев автомобілем Національної гвардії Венесуели, що на високій швидкості врізався в групу протестантів в столиці країни. У зв'язку із загостренням ситуації у Венесуелі.

Міжнародна реакція, на травневі події була швидкою, так Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш провів телефонні перемовини з обома сторонами громадянського конфлікту, а саме з главою МЗС Венесуели Хорхе Арреасою та представниками Національної асамблеї. А. Гутерріш закликав їх до стриманості та мирного вирішення кризи. Державний секретар США М. Помпео заявляв, що Мадуро планував втекти зі своїми соратниками до Куби, однак Росія вмовила його залишитися. Тому, Помпео заявив, що велика відповідальність за всі події, які відбуваються у Венесуелі, лягає на Росію та Кубу. 5 травня 2020 р. російський міністр закордонних справ С. Лавров зустрівся в Москві з венесуельським міністром закордонних справ Х. Арреасою. В ході переговорів зазначалося, що Венесуела може більш активно використати російські збройні формування (Шевченко, 2017).

Відбулося засідання Арктичної ради у Фінляндії де зустрілися держсекретар США Помпео та міністр закордонних справ РФ С. Лаврова на тему загострення політичної кризи у Венесуелі. Арктична рада — міжнародний форум, створений в 1996 році за ініціативою

Фінляндії для захисту унікальної природи північної полярної зони. До складу організації увійшли: Данія, Ісландія, Канада, Норвегія, Росія, США, Фінляндія, Швеція (Аналітичний центр ADASTRА, 2020).

Деталі перемовин залишилися закритими, однак Помпео підкреслив, що хоче аби Росія не втручалася до Венесуели, адже населення страждає від голоду. Також, закриті перемовини відбулися в м. Осло, Норвегія. Як відомо, Норвегія у своїй зовнішній політиці дотримується нейтралітету щодо Венесуели. Тому і стала майданчиком для цієї зустрічі. Не випадково, що саме Норвегія являється однією з ключових країн, що може налагодити порозуміння між правлячою партією і венесуельською опозицією. У цієї країни давні традиції щодо посередництва у різних конфліктах. І не тільки Латинської Америки, але і усього світу.

Відомо, що на перемовинах були присутні представники президента Венесуели Мадуро і лідера опозиції Гуайдо. Деталі переговорів не розкриваються, точне місце їх проведення в норвезькій столиці засекречене. Позаяк інформація була досить закритою для преси, то президент Організації Американських держав розкритикував норвезьких дипломатів. Адже Норвегія не є членом Європейського Союзу, не визнала Гуайдо тимчасовим президентом, і тому він вважає, що їй не вдасться впоратися ні з гуманітарною, ні міграційною кризою.

У 2017 р., ОАД ухвалила рішення про проведення засідання глав МЗС країн-учасниць стосовно подій у Венесуелі, але без її участі. Це обурило президента Венесуели Ніколаса Мадуро, який розпорядився негайно розпочати процедуру виведення своєї країни з ОАД — Організації Американських держав. Одна з найстаріших у світі міжнародних організацій, куди увійшли 35 держав-учасниць, була заснована 30 квітня 1948 року під час роботи 9-ї міжамериканської конференції в м. Богота, Колумбія, на базі Панамериканського союзу (Council on Foreign Relations, 2022).

У 2019 році ОАД визнала нелегітимним новий термін Мадуро на посаді президента. Організація Американських держав визнала в якості постійного представника Венесуели при ОАД призначеного Національною асамблеєю Густаво Брісенйо, однак МЗС Венесуели засудило це рішення, назвавши його «грубим маніпулюванням, шантажем і тиском на держави-члени, що сприяє реалізації цілей Вашингтону», який визнав Гуайдо законним в. о. президента. 27 квітня 2020 уряд Мадуро повідомив про завершення процедури виходу Венесуели з ОАД.

На разі США не підтримують військового втручання у Венесуелі. Розробляється багатостороння дипломатична стратегія, яка підтримує необхідність проведення вільних і чесних виборів для вирішення поточної політичної кризи Венесуели. Протягом чотирьох років Д. Трамп неодноразово оприлюднював плани про військове вирішення конфлікту. Та навіть сформована для слідкування за подіями у Венесуелі президентська «команда яструбів» не змогла забезпечити бажаних результатів. Всі ідеї та пропозиції, які намагалися втілити США, а саме військовий переворот, залякування, санкції, блокування рахунків найбільших нафтових компаній «PDVSA» і американської філії «Citgo Petroleum», не допомогли усунути Мадуро з посади президента. Однак, фінансовий зовнішній контроль уряду Венесуели дещо зменшився, як наслідок, різко скоротився об'єм ввезення венесуельської нафти на ринок США (Шевченко, 2017).

Щодо дипломатичного розв'язання питання, то Дж. Байден запропонував для перемовин норвезький майданчик. Норвегія у своїй зовнішній політиці щодо Венесуели дотримується нейтралітету. Так, переговори за зачиненими дверима відбувалися там і раніше, у 2019 році, де були присутні представники президента Венесуели Мадуро і лідера опозиції Гуайдо. Подробиці переговорів не розкривалися, а місце їх проведення в норвезькій столиці залишається таємницею, як і інформація для преси.

До речі, Норвегія має досвід такого посередництва і не тільки щодо Латинської Америки. Тому Дж. Байден пропонує направити представників з країн західної півкулі до Ради національної безпеки і Держдепартаменту для тісної координації з міністерством закордонних справ Норвегії з метою відновити переговори стосовно Венесуели.

Відомо і про пропозицію США сформувавши міжвідомчу робочу нараду для перегляду запроваджених проти Венесуели санкцій та пов'язаних з нею обвинувачуваних актів. Робоча група повинна реформувати політику таким чином, щоб послабити гуманітарну кризу у Венесуелі. Робоча група також визначатиме шляхи запровадження міжнародної скоординованої стратегії індивідуальних санкцій, як правового інструменту міжнародної політики.

Куба, після смерті Фіделя Касто та приходу до влади Мігель Діаса Канеля, у 2018 році, вступила у нові трансформаційні процеси державотворення. У своїй інавгураційній промові М. Канель пообіцяв продовжити курс соціалістичної революції, очолюваної його попередниками Фіделем і Раулем Кастро. Однак, варто зазначити, що

нинішній лідер відзначається поміркованими поглядами щодо цілої низки важливих суспільних питань. За його словами, зовнішня політика Куби залишатиметься «незмінною», але зазначив, що потрібно розвивати відносини з Європою, наполягати на знятті економічного ембарго США. Зміна політичного устрою країни та зовнішньої політики повинна стати ключовими пріоритетами за нового керівництва країни, адже Куба потерпає від економічної кризи через торговельне ембарго США та через кризу у Венесуелі (Тараненко, 2022).

24 лютого 2019 р. на Кубі відбувся конституційний референдум, у якому брали участь понад 6 млн. осіб, що становить 86,8 % тих, хто має право голосу. З них майже 87 % схвалили проект основного закону, згідно з яким у країні створюються посади президента та прем'єр-міністра. Президент виконуватиме функції глави держави та обиратиметься Національною асамблеєю з-поміж депутатів на п'ять років з правом займати цю посаду не більше двох термінів, максимум 10 років. Прем'єр-міністр очолюватиме вищий орган виконавчої влади країни — Раду міністрів. Знаменно та доленосно, що у країні відбувся розподіл постів президента і глави уряду. Також, у новому Основному Законі фіксується керівна роль Комуністичної партії та соціалістичний характер держави. В конституції залишилося незмінним положення про державну власність на основі планової економіки, однак визнаються нові форми власності на основі вільного ринку, зокрема, приватна. Вперше до конституції внесли пункт щодо заборони дискримінації за статевою, етнічною ознаками та ознаками інвалідності (Constitutional Changes).

Щодо міжнародної реакції на таку подію, то в офіційній заяві Держдепартаменту США засудили та не підтримали ідею проведення такого референдуму. Внесення змін до конституції розглядалося, як спроба комуністичного режиму назавжди закріпити свою диктатуру та не допустити проведення необхідних для країни реформ. Однак, не дивлячись на значні проведені конституційні, економічні, політичні реформи, для Куби ще залишається довгий шлях до пошуків порозуміння та імплементації низки законодавчих актів для позбавлення ембарго. У 2009 р. після приходу до влади Б. Обами, його політика базувалася на використанні менш «агресивної» зовнішньої політики, сприянню нової парадигми в просуванні демократії, яка була менш скомпрометована ліберально-демократичною і неоліберальною моделями й була більш «стійкою» Обама зробив значні зусилля щодо покращення дипломатичної взаємодії США з різними недемократичними урядами, в тому числі і з Кубою (Badella, 2015, с. 173).

У перші дні свого президентства, а саме 22 січня 2009 року Обама наказав негайно почати роботу забезпечення належного розміщення осіб, які утримуються під вартою Міністерством оборони на військово-морській базі Гуантанамо та припинити роботу системи військових комісій адміністрації Буша по судовому переслідуванню затриманих, та підписав закон про послаблення обмежень і правил на поїздки та грошові перекази на острів для американців кубинського походження. З чого випливало, що США були дійсно зацікавлені відновити відносини з Кубою, а також переглянути та пом'якшити деякі положення економічної блокади, закріплені в Законі Хелмса — Бертона 1996 р., які гальмують взаємовигідне співробітництво між країнами. Дані рішення уряду США підтвердили надію кубинського лідера Рауля Кастро, що Б. Обама змінить загальну ворожу політику США, яка триває вже протягом півстоліття — з моменту проголошення революції на Кубі. А до цих подій, ще 3 січня 2009 Р. Кастро заявив на державному телебаченні, що готовий був у будь-який момент розпочати переговори безпосередньо з урядом США без посередників, як вони робили досі.

На 5-му саміті Америк у 2009 році Сполучені Штати підтвердили своє бажання відновити діалог з Кубою та подолати недовіру. Кубу не запросили, оскільки вона не є членом Організації американських держав. Держсекретар США Гіллари Клінтон також визнала, що політика США щодо Куби зазнала «провалу» під час президентства Дж. Буша. Зауваження американського політика були добре сприйняті на Кубі, і Кастро протягом кількох годин подав пропозицію щодо публічних переговорів, заявивши, що він готовий обговорювати «права людини, свободу преси, політичних в'язнів, усе». Було важливо не тільки зберегти прогрес у покращенні відносин між сторонами, а й поглибити та просувати переговори, спрямовані на відновлення офіційних відносин між Сполученими Штатами та Кубою. Оскільки ці країни не мали дипломатичних представників для обговорення цих питань, почалися переговори за участю Ватикану та Канади. Папа Франциск написав особистого листа президенту Обамі та президенту Куби Раулю Кастро з проханням про обмін полоненими та відновлення дипломатичних відносин. Участь Папи Франциска після його зустрічі з президентом Сполучених Штатів у березні 2014 року відкрила нові канали комунікації (Вакарчук, 2022).

Процес перемовин почався в червні 2013 р. та тривав 18 місяців, при цьому більшість засідань проводилося в Канаді, завершився

17 грудня 2014 р., коли президент Обама і президент Рауль Кастро оголосили одночасно, що вони досягли угоди про початок нормалізації відносин між Сполученими Штатами й Кубою. Ця історична подія сколихнула міжнародну спільноту, довівши, що обидві країни можуть поступово відходити від піввікової ворожості, щоб відкрити те, що Обама назвав «ноюю главою» в їх відносинах (LeoGrande, 2016).

Однак найбільшою перешкодою на шляху до повної нормалізації відносин став Конгрес. Найбільші противники відновлення відносин між США і Кубою були республіканці, які звинувачували Обаму в заспокоєнні «ворогів» Америки та не допустять прийняття поступок стосовно Куби. Опитування Associated Press у 2014 р. 71 % американців підтримують відновлення дипломатичних відносин з Кубою, тоді як 58 % підтримують політику Обами щодо Куби в цілому. Його підтримала навіть більшість американців кубинського походження (LeoGrande, 2016).

Найактуальнішим питанням було виключення Куби зі списку країн, що підтримують тероризм. Сприяння правам людини, свободі та демократії на Кубі. Іміграційна політика США регулювалася поправкою 1995 року до Закону про правила 1966 року. На прес-конференції у Вашингтоні голова кубинської делегації Ж. Відаль заявила, що видалення зі списку держав-спонсорів тероризму не є передумовою для відновлення відносин, але виключила можливість «дуже серйозної проблеми». Представник Державного департаменту сказав на прес-конференції, що «якби не ці дві речі разом, було б дуже легко відновити дипломатичні відносини» (Vick, 2015).

29 травня 2015 р. Куба була виключена зі списку держав, які спонсорують тероризм, що було одним з найважливіших кроків на шляху набуття довіри між сторонами для подальшого ефективного і плідного партнерства. 20 липня 2015 р. Сполучені Штати та Куба офіційно відновили дипломатичні відносини, відкрили свої посольства, де раніше розміщувалися Секції інтересів США і Куби.

Таким чином, зближення Куби й США за президентства Обами стало важливою історичною подією, вперше за 50 років напружених відносин, обидві сторони змогли досягти компромісних рішень. Однак з наближенням виборів в США у 2016 році все гостріше поставало питання про подальші взаємини з Кубою, через те, що кандидати в президенти-республіканці критикували політику Обами щодо Куби. Президент Трамп, який переміг на виборах у 2016 р., оприлюднив нову політику щодо Куби, запроваджуючи нові санкції. Так, 16 черв-

ня 2017 р. Трамп опублікував меморандум про національну безпеку про посилення політики Сполучених Штатів щодо Куби, включаючи обмеження операцій з компаніями, які контролюються кубинськими військовими.

Уряд Куби був дуже розчарований рішенням Трампа посилити санкції, однак підтвердив свою готовність продовжувати шанувати, і підтримувати діалог співпраці з питань, що становлять взаємний інтерес, і подальше ведення переговорів, стверджуючи, що Куба не піде на поступки своїм суверенітетом і незалежністю. Під час сесії Конгресу Куби 14 липня 2017 року Р. Кастро розкритикував нову політику адміністрації Трампа щодо Куби як відхід від двосторонніх відносин, але поділив спільне занепокоєння з урядом США. Він повторив, що сподівається на двосторонній діалог і співпрацю між двома країнами. країни триватимуть.

Коли Сполучені Штати заговорили про інцидент 2016 року та почали стверджувати, що з кінця 2016 року 26 людей, які працювали в посольстві в Гавані або були пов'язані з ним, зазнали різних проблем у результаті «звукової атаки», відносини продовжували погіршуватися. Але відсутність фактів у адміністрації США, доводила скомпрометованість даних подій та остаточно пошкоджувала відносини між США та Кубою, яка заперечувала, що стоїть за будь-якими діями проти іноземних дипломатів. Куба не заперечувала, що 24 американські дипломати та п'ятеро канадців отримали поранення, але виключила, що це було спричинено акустичною зброєю, як випустили американські чиновники (Ataque sónico, 2018). Влада Куби провела власне розслідування і запевнила, що розслідування показало відсутність доказів, що свідчили про наявність передбачуваних акустичних атак (Cuba dice, 2017).

Трамп також змінив політику США щодо Куби з приводу самої неоднозначної частини кубинського економічного ембарго, а саме стосовно III розділу Закону Хелмса-Бертена, дозволивши кубинським американцям, чиє майно було захоплено під час революції на острові, подавати позов не тільки проти кубинського уряду, але й іноземних компаній, що працюють з цим майном. Якщо, з самого початку дії Закону Лібертад 1996 р. Розділ III був призупинений кожним президентом, посиляючись на національні інтереси, від Білла Клінтона до Барака Обами, але Дональд Трамп був сповнений рішучості забезпечити дотримання цього титулу. Наприклад, колишні власники кубинських нікелевих шахт тепер зможуть подати до суду на канадську Sherritt

International Corporation, яка інвестує в кубинську нікелеву промисловість, про відшкодування збитків. Відповідно до аналізу Державного департаменту, повна реалізація Розділу III може завалити федеральні суди США приблизно 200 000 справами (LeoGrande, 2019).

12 березня 1996 року Конгрес США увалив закон Хелмса — Бертона. Закон має назву «Про кубинську свободу і демократичну солідарність» (Libertad Act). Він передбачає додаткові санкції проти іноземних компаній, які торгують з Кубою. Судам, що перевозять продукцію з Куби або на Кубу, заборонено заходити в порти США. Дія закону частково була призупинена у 1998 році, і зараз її знову поновили. Антикубинські санкції, згідно з законом Хелмса-Бертон, дають дозвіл на подачу позовів проти того, хто веде бізнесові справи на Кубі, використовує майно, що конфісковане у американців після революції Фіделя Кастро 1959 року (Libertad Act).

Апогеєм антагонізму між США і Кубою стало включення Держсекретарем США Помпео Куби до щорічного списку країн, сертифікованих як такі, що не повністю співпрацюють з антитерористичними зусиллями США у травні 2020 року. За думкою міністра закордонних справ Куби Б. Родрігеса, це був політичний маневр «щоб задобрити антикубинську меншину у Флориді». Помпео ж обґрунтував цей крок звинуваченням Гавани у неодноразовому наданні підтримки актам міжнародного тероризму та звинуватив Кубу у підтримці авторитарного лідера Венесуели Мадуро (Phillips, 2021).

За кілька днів до закінчення терміну президентства Трампа, Куба знову була включена в список країн, спонсорів тероризму. Країни, які включаються до цього списку, потрапляють під чотири основні категорії санкцій: обмеження на іноземну допомогу США; заборона на оборонний експорт та продаж; контроль за експортом товарів подвійного використання; фінансові, міграційні та інші обмеження.

Куба залишалась зацікавленою у відновлених переговорах з урядом США, тому що 2020 рік став найбільш катастрофічним для кубинської економіки. Економічна, комерційна та фінансова блокади спричинила величезні збитки, а посилені санкції й обмеження, введені Трампом, спричинили проблеми у критично важливому туристичному секторі, які були ще більш посилені впливом пандемії COVID-19 та привели до повноцінної рецесії (LeoGrande, 2020).

Представляючи нову стратегію національної безпеки, президент Байден випустив Тимчасову стратегічну орієнтацію, де він рішуче висловлювався щодо повернення до процесу просування демокра-

тії, як єдиного інструменту забезпечення безпеки та миру, насамперед співпрацюючи з демократичними партнерами. Отже, створення стійкої основи для американо-кубинських відносин також буде залежати від того, наскільки Гавана зробить для захисту прав людини й відкриття простору для політичного інакомислення. Тому що Байден зацікавлений у тому, щоб зробити права людини основою зовнішньої політики США. За відсутності прогресу на цих напрямках політика США буде, як і раніше вразлива для тиску з боку жорстких голосів серед американських кубинських виборців у Флориді, які відіграють величезну роль в політиці американського президента. Але все ж є підстави очікувати, що президент Байден спробує повернутися до процесу нормалізації доби Обама з Кубою, якому він сприяв як віцепрезидент, звісно ж при умові, що на Кубі дійсно будуть демократичні зворушення (Вакарчук, 2022).

Таким чином, одним з керівних принципів політики щодо Куби стала підтримка демократії та прав людини на Кубі. Радники Байдена пропонували йому почати з ослаблення грошових переказів від кубинських американців і послабити обмеження на сімейні поїздки. Однак прес-секретар Білого дому Дж. Псакі заявляла що буде піддано ретельному аналізу ряд політичних рішень, прийнятих адміністрацією Трампа, включаючи рішення оголосити Кубу державою, що підтримує тероризм (Torres, 2021).

Відносно міграційної політики Байден вирішив продовжити дію національної надзвичайної ситуації щодо Куби. Як і раніше, для США, існує необхідність продовження надзвичайної ситуації, яка пов'язана з несанкціонованим заходом будь-якого судна, зареєстрованого в Сполучених Штатах, в територіальні води Куби. Оскільки, це не тільки завдає шкоди зовнішній політиці США, він покликаний забезпечити безпечну, впорядковану і законну міграцію, а й може дестабілізувати обставини в регіоні. Відтік кубинських громадян може поставити під загрозу безпеку США і найближчих сусідів. Тому згідно з цим указом, секретар президента США може встановлювати правила і положення, що регулюють стоянку і рух будь-якого судна, іноземного або місцевого, в територіальних водах Сполучених Штатів, які можуть бути використані для рейсу в територіальні води Куби, і може створити небезпечні умови для пересування осіб, які емігрують насамперед без офіційних документів (Вакарчук, 2022).

У такому випадку, кубинці позбавляються можливості скористатися переліком умов для міграції, які викладені в новому запропо-

нованому законі Байдена про модернізацію імміграційної системи, який був направлений до Конгресу 20 січня 2021 року. Законопроект надає багатообіцяльні перспективи отримання громадянства для осіб без документів, на тимчасовий правовий статус з можливістю подачі заяви на отримання грін-карти через п'ять років, якщо вони пройдуть перевірку на наявність кримінальних правопорушень і національної безпеки та сплатять податки. Але, як стало очевидно, Куба не буде однією з країн, на яку поширюватиметься даний законопроект (National Security Council, 2021).

Адміністрація Байдена не має чіткого бачення врегулювання дискусійних питань, які стосуються грошових переказів та комерційних рейсів між США та Кубою. За часів Обама грошові перекази та подорожі США сприяли розширенню молодого приватного сектора Куби, даючи громадянам стартовий капітал та клієнтуру (Acosta, 2020). Не дивлячись на те, що є підстави вважати, що будуть активізовані переговори США, кубинський уряд та кубинська спільнота не впевнені, якими будуть основні вимоги та критерії щодо подолання політичного бар'єра між країнами.

Взаємна недовіра між Вашингтоном і Гаваною, а також жорсткі настрої серед кубинсько-американської спільноти, ймовірно, загальмують швидке зближення. Тому Байдену потрібно шукати підхід до взаємодії з Кубою, починаючи з заходів, які покращать економічний добробут кубинців. На кшталт, дозволу комерційних рейсів, що прямують на Кубу, зняття обмежень на грошові перекази і т. д. Однак, кубинський уряд також має відіграти свою роль у поліпшенні відносин та виконати основні вимоги імплементації демократичних ідей.

За період правління Байден по факту зберіг політику свого попередника щодо Куби, зберігши введення Трампом санкції й наполягаючи на демократичних перетвореннях у державі перед пом'якшенням економічного тиску. Цілі США полягають у підтримці демократії та захисті громадянських прав населення острова. Хоча й кубинське питання ще на початку минулого року не стояло серед пріоритетів зовнішньої політики адміністрації Байдена, найбільші за десятиліття липневі протести в країні знову актуалізували пошук можливостей розв'язання кубинської кризи. Разом з тим, він повинен враховувати внутрішньополітичну боротьбу та позицію численної кубинської діаспори, яка виступає за недопущення зняття ембарго без суттєвих поступок із боку офіційної Гавани. Зрештою, зміна політичного курсу

щодо Куби не задекларована серед пріоритетів нинішньої політики президента США (Тараненко, 2022).

Фактором ризику для американсько-кубинських відносин є те, що небезпека поширення авторитаризму залишається на першому місці серед трендів 2022 р. Низькою є вірогідність того, що нинішня кубинська влада радикально змінить свій запланований курс (Тараненко, 2022). Тому, відновлення дипломатичної співпраці є необхідним першим кроком у формуванні американсько-кубинських відносин.

Санкції, запроваджені адміністрацією Трампа, найбільше позначилися на родинних зв'язках, на культурно-освітньому обміні, особливо відчутно у туристичній сфері. Ці та низка інших санкцій, що обмежували торговельні відносини, завдали відчутної шкоди й американському бізнесу. Відновленням американсько-кубинських відносин будуть займатися спеціальні урядові структури. І тоді можна вести мову про поглиблене співробітництво, вирішення міграційних, розв'язанням завдань для робочої групи з прав людини.

У рамках російсько-кубинського діалогу порушувалися ключові питання двосторонньої взаємодії обох держав щодо участі в глобальних міжнародних процесах. Як наслідок, відносини між обома країнами тільки поглиблюватимуться. Так, до відома на кубинській території активно працюють енергетичні компанії Росії, такі як «Роснефть», що забезпечують економіку Куби ресурсами та гарантують її енергетичну безпеку. Також російські нафтові компанії, як, наприклад, «Зарубежнефть», ведуть геологорозвідувальні роботи на морському шельфі Куби. РФ бере участь у модернізації місцевих перероблювальних заводів, а «ИнтерРАО», зокрема, займається будівництвом чотирьох енергоблоків на кубинській ТЕС. На території Куби планується розміщення наземної станції російської системи ГЛОНАСС, що забезпечуватиме доступ до супутникових та телекомунікаційних послуг. За участі російських компаній технічно переоснащуються металургійні, нікелеві кубинські заводи. В цілому російський бізнес готовий брати участь у різноманітних інвестиційних проєктах та реалізувати програми з модернізації національної економіки Куби (Вакарчук, 2022).

4.3. КРАЇНИ, ЩО ЗБЕРЕГЛИ НЕЙТРАЛІТЕТ У ВІЙНІ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

На боці тих країн, що засудили російське вторгнення і висловили Україні підтримку, сьогодні є *Аргентина*, однак і надалі декларують свою нейтральність. Президент Аргентини А. Фернандес 3 лютого 2022 року здійснив офіційний візит до Москви, де були обговорені питання розвитку російсько-аргентинського всеохоплюючого стратегічного партнерства у політичній, торговельно-економічній та культурно-гуманітарній сферах, включно з актуальними міжнародними та регіональними питаннями.

З початком російської агресії проти України українці в Аргентині продемонстрували величезну солідарність. З першого дня воєнних дій в Україні діаспора збиралася на мітинги та проводила демонстрації. Представники діаспор давали інтерв'ю на телевізійних каналах, на радіо, для газет, активно виступали у соцмережах. Крім того, вони організували допомогу для України у вигляді збору коштів й харчів. У своїх виступах пояснювали, що кожен з них робить те, на що здатний на своєму місці, і навіть навчальні курси української мови у такий момент стали не менш важливі за волонтерство. Бо національна культура й освіта — це також один з видів боротьби, і в Аргентині тамтешні українці теж виборюють незалежність України (Укрінформ, 2023).

Так, філія «Просвіта» в аргентинській провінції Неукен вже 27 лютого 2022 року організувала акцію протесту проти російського нападу. Проти російської агресії також виступила українська громада провінції Мендоса. Відчутним системним напрямом у підтримці України стала участь українців Аргентини в ефірах на державних і місцевих телеканалах та численні виступи у аргентинських медіа, де розповідали аргентинському суспільству правду про російську військову агресію та про злочини російських окупантів в Україні. Зокрема, представники УКТ «Просвіта» в Аргентині брали участь у телеетерах таких аргентинських каналів, як La Nacion+, Canal TN, Canal C5N, Canal Ciudad Abierta, Canal 13, Canal America та ін. Вони доносили аудиторії інформацію про події в Україні, повідомляли про налаштованість українців Аргентини роз'яснювати наративи проросійських джерел про події на українських теренах. А зібрані в усіх регіонах Аргентини кошти і гуманітарна допомога без затримки надсилалися до України через міжнародних партнерів (Global Ukraine news, 2023).

У Буенос-Айресі у рамках 46-го Міжнародного книжкового ярмарку відбувся захід «День України». На ньому, зокрема, у відеозверненні присутні заслухали привітання першої заступниці Міністра закордонних справ України Е. Джапарової з закликом до учасників заходу, а саме до національних видавців, письменників, перекладачів, ілюстраторів латиноамериканських країн, рішуче засудити силові методи впливу Росії на Україну і припинити будь-які відносини з тими російськими колегами, які намагаються виправдовувати російсько-українську війну (Global Ukraine news, 2023).

Дипломатичне представництво України подякувало Аргентинській агенції міжнародного співробітництва та гуманітарної допомоги «Білі Шоломи», місцевим компаніям та організаціям, що об'єдналися для надання допомоги Україні, в тому числі особисто підприємцю та пілоту Е. Піньєйро, який вкотре перевіз через Атлантику таку важливу допомогу українському народові. П'ять вантажів гуманітарної допомоги для України прибуло в аеропорт Варшави, звідки Державна агенція стратегічних резервів Польщі доправила їх до України за місцем призначення. У той же час українська громада Аргентини змогла організувати в Буенос-Айресі марш єдності на підтримку України, що пройшов у від Травневої площі до почесного обеліска (Вакарчук, 2022).

Однак треба відзначити, що країни Латинської Америки поки що, так би мовити, віддалені від контексту російсько-української війни. Це одна з причин того, що вони не поспішають підтримати запроваджені проти РФ санкції навіть коли з'являються у ЗМІ повідомлення про справжній стан справ в Україні. Позитивною реакцією на такі події можна вважати те, що 13 квітня 2022 року на тлі розв'язаної російськими повномасштабної війни Аргентина разом з Чилі припинили постачати до РФ літєву руду.

Саме ставлення до України з боку Аргентини можна констатувати, як переважно нейтральне. Аргентина поки що виконує роль посередника, а не активного учасника, який прагне підтримати Україну.

Зовнішньополітичний курс сучасної Аргентини характеризується непослідовністю, адже, як і внутрішня політика, він багато в чому віддзеркалює ідеологічну спрямованість президентів та зазнає впливу з боку популярних ідей популізму. У ХХІ столітті пріоритети зовнішньої політики Аргентини постійно змінювалися. Це залежало великою мірою від партійної приналежності та ідеологічної спрямованості президентів країни. Проте одна послідовна річ таки була: пер-

манентний пошук економічних партнерів, кредиторів та інвесторів, здатних витягти державу з боргової ями. Аргентина вже майже 70 років зі змінним успіхом перебуває в стані економічної кризи, і лише в цьому столітті зазнала трьох дефолтів (Бикова, 2021).

Під час правління подружжя Кіршнерів країна переклучилася на вітлення політики мультиреалізму, що передбачало різнобічні зв'язки і активну участь в міжнародних організаціях. Аргентина зайняла міцні позиції в МЕРКОСУР та змагалася з Бразилією за звання ключового гравця на континенті. Відносини з Бразилією в цілому носили суперечливий характер: з одного боку, тому що обидві держави зацікавлені в тісній співпраці в рамках МЕРКОСУР, а з іншого — прагнули зміцнити власне становище в регіоні як провідної країни

З приходом до влади Маурісіо Макрі Аргентина все більше демонструє свою прозахідну орієнтацію, критикуючи лівоцентристську політику «кіршнерізму». Вперше за 19 років в березні 2016 р. президент США Барак Обама прибув з офіційним візитом до Буенос-Айреса. Результатом зустрічі двох лідерів стало підтвердження нових міжнародних торгових зв'язків Аргентини. Було підписано Рамкову угоду про торгівлю та інвестиції. (Вакарчук, 2018, с. 118).

Однак найбільшого розвитку відносини між Китаєм та Аргентиною досягли у 2014 році після встановлення стратегічного партнерства. Було підписано близько двадцяти проектів у сфері гідроенергетики та прийнято програму розширення товарообміну. Китай став другим після США торговим партнером Аргентини. На початок 2015 року Крістіна Кіршнер здійснила офіційний візит до Китаю, де також було прийнято низку угод щодо розширення співробітництва між двома країнами. Найбільш масштабними можна вважати угоду про будівництво в провінції Санта-Крус двох найбільших гідроелектростанцій, договір про модернізацію мережі залізничних шляхів. Тобто було започатковане всеосяжне стратегічне партнерство і налагодження двосторонніх економічних зв'язків між двома державами (Вакарчук, 2018, с. 122).

У 2017 році президент Макрі відвідав Китай для участі в саміті «Один пояс, один шлях», де китайські офіційні особи представили плани щодо інфраструктурних проектів по всьому світу. В результаті з Аргентиною було укладено кілька економічних угод, які передбачають китайські інвестиції в країну. Підписаний Китайською національною ядерною корпорацією і Національною комісією з атомної енергетики Аргентини ряд важливих угод послідовно виконується.

У 2019 році в Аргентині відбудуться президентські вибори, які відбувалися на тлі високої інфляції та економічної кризи, тому рейтинг у Макрі був не високий. Перемогу здобув Фернандес, якому понад 45 % виборців віддали свої голоси. У 2015 році Аргентина взяла курс на відновлення відносин зі США. Не зважаючи на те, що в Аргентині знаходиться одна з найбільших українських діаспор, відносини між двома країнами на сучасному етапі бажають бути кращими. Звісно, це пов'язано з війною Росії проти України, довготривалими дружніми відносинами Аргентини з РФ та тамтешньою активною антиукраїнською пропагандою. Отож відносини України з Аргентиною далекі від тих, які називають пристойними. І це навіть при тому, що з 2011 року працює угода між Аргентиною й Україною про скасування візового режиму та існують 30 взаємовигідних міждержавних угод, підписаних протягом останніх 20 років (Бикова, 2021).

У жовтні 2016 року посол Аргентини в Україні Альберто Хосе Алонсо розповів про новий курс Аргентини, спрямований на розробку стратегії для підприємців у країнах Східної Європи. За цією стратегією Аргентина сподівалася на нове співробітництво з країнами Європи (Алонсо, 2016).

Також з початку 2017 року в Україні функціонує міждержавна українсько-аргентинська комісія з питань торговельно-економічного співробітництва. Проведення такого рівня зустрічі однозначно позитивно позначається на міжнародному авторитеті країни. Аргентина, яка тривалий час намагається вийти з важкої економічної кризи, прагне змінити ситуацію в зовнішній політиці, і для цього шукає нових надійних торговельних партнерів, які б погодилися поліпшити інвестиційний клімат в країні.

Ще однією країною, яка по суті задає тон у зовнішній політиці всього регіону, вважається *Бразилія*. Саме на її відчутну підтримку ми завжди сподівалися. Світова спільнота неоднозначно реагувала на візит 16 лютого до РФ президента Бразилії Ж. Болсонару і на його спілкування з російським президентом. По суті, таку зустріч можна було розцінити, як підтримку Кремля та схвалення російського вторгнення до України. Адже в той час ситуація на російсько-українському кордоні вже була напруженою та тримала світ у стані підвищеної готовності. На зустрічі Болсонару говорив про солідарність Бразилії з Росією, про те, що обидві країни мають багато можливостей для співпраці, зокрема, у сільському господарстві, використанні природних корисних копалин.

У своїй щотижневій прямій трансляції в соціальних мережах 24 лютого Болсонару, зазначив, що Бразилія виступає за мир, позиція країни залишається нейтральною. Попри те, що російську агресію Бразилія засудила, чіткої позиції оголошено не було. Таке висловлювання Болсонару було оприлюднено у зв'язку з тим, що перед тим віце-президент Гамільгон Моурау, генерал резерву, оприлюднив свою позицію, зокрема, сказав що «Бразилія не є нейтральною країною», що поважає суверенітет України і підтримує «сильну позицію» Заходу проти Росії після вторгнення. Є експертна думка, що саме військові дії, які входили до складу уряду, порадили Болсонару підтримати В. Путіна. У повідомленні газети *Folha de S. Paulo* якимось можна було прочитати, що уряд і аграрний сектор країни вирішили включити «жести до Росії» у заяви, «які відображають аргументи уряду Путіна» (Вакарчук, 2023).

Однак економісти схильні вважати, що така політика «нейтралітету» може негативно позначитися на Бразилії. Посол Бразилії в ООН якимось висловився, що Рада Безпеки ООН повинна «швидко відреагувати на застосування сили проти територіальної цілісності держави-члена». Дотримуючись цієї логіки, Бразилія також проголосувала за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня щодо російської агресії проти України. Проте заклики до нейтралітету у Бразилії доволі гучні. В уряді побоюються, що санкції Заходу проти Москви зашкодять економіці Бразилії, зокрема її аграрному сектору, відчутно залежного від імпорту російських добрив. Так, одне з основних джерел доходу країни — вирощування сої — може вельми постраждати від запроваджених проти Росії санкцій. Лула да Сілва розкритикував вторгнення, вказавши, що «ніхто не може погодитися з війною» і що «військові напади однієї країни на іншу» призводять лише до «загибелі, відчаю та голоду» (Libardi, 2023).

Не можна не звернути увагу на те, що сьогодні в Бразилії проживає близько 600 тисяч громадян українського походження. Українське товариство Бразилії оприлюднило заяву, зазначивши, що «очікують на позицію представників бразильської влади». Президент українсько-бразильського центрального представництва В. Соротюк нагадав, що Болсонару не відповів на запрошення президента В. Зеленського відвідати Україну в рамках своєї поїздки до Східної Європи. Також було відмовлено президентові України у його виступі перед парламентом Бразилії. «Ми не ставатимемо на чийсь бік, ми і надалі зберігатимемо нейтралітет і допомагатимемо усім, чим зможемо», — пообіцяв Бол-

сонару на прес-конференції в Сан-Паулу, нагадуючи при цьому, що виступає проти будь-яких санкцій, які можуть мати негативні наслідки для Бразилії (Вакарчук, 2023).

Набагато краще про російсько-українську війну поінформована Українсько-Бразильська Центральна Репрезентація, що є членом Світового Конгресу Українців. Представники для координації надання гуманітарної допомоги Україні створили Комітет Brasil-Ucrania. Ініціативу також підтримали понад два десятки релігійних та громадських організацій. А уряд штату Парана, за підтримки фонду Араукарія та Головного управління науки, техніки та вищої освіти (SETI) Бразилії, налаштований прийняти та інтегрувати у себе українських науковців, вимушених покинути Україну через повномасштабне воєнне вторгнення Росії (Міністерство освіти та науки України, 2022).

У штаті Парана активно прихищають українських біженців не в останню чергу тому, що там проживають переважно українські іммігранти, вони спілкуються українською мовою та додержуються національних традицій. Співробітництво українських і бразильських науковців у партнерстві з урядом цього штату у перспективі стане помітним заходом у відбудові та зміцненні української економіки.

Щодо позиції Зеленського, то він осудив нейтралітет Бразилії щодо цієї загарбницької війни Росії, нагадавши, що свого часу через нейтральність деяких країн фашизм «з'їв» Європу. Тож у питанні агресії РФ щодо України «не можна намагатися бути десь посередині»... Цікаво, що Президентом Зеленському випало відповідати на запитання у своєму першому інтерв'ю латиноамериканським ЗМІ. Так, у ефірі бразильського телеканалу Globo він відверто розповідав про розмову зі своїм бразильським колегою, про відносини між двома державами, наголошуючи, що лідерам латиноамериканських країн не личить обирати нейтралітет під час такої війни. Він прирівняв нейтралітет Бразилії щодо повномасштабної російської агресії в Україні до пасивності окремих держав на початку Другої світової війни (Клочко, 2022).

До речі, ця зустріч започаткувала обговорення США, Канадою, Австралією, Бразилією формату спільних заходів для формування єдиної позиції з питань експорту олійних та зернових культур, а також питання обміну досвідом у таких сферах, як плодоовочівництво, тваринництво тощо. Посол Бразилії висловив готовність сприяти такій співпраці на всіх рівнях, що зміцнюватиме тісний історичний зв'язок двох держав.

1 січня 2023 року втретє посаду президента Бразилії посів Лула Ігнасіо да Сілва, в своїй інавгураційній промові він підкреслив, що Бразилія повертається до глобальної політики та буде вести активну зовнішньополітичну діяльність. Заяви зроблені президентом Бразилії стосовно російської агресії щодо України викликали неабиякий резонанс Так, згідно з основними принципами зовнішньої політики Бразилії країна є нейтральною в будь-яких міжнародних конфліктах. Зовнішня політика Бразилії, згідно з конституцією 1988 року, формується на принципах невторчання, самовизначення націй, міжнародної співпраці та пошуку мирних рішень міжнародних конфліктів (Constitution, 2010).

З приходом до влади, Лула озвучив, що у розв'язанні війни винуваті обидві сторони й Росія та Україна, яка повинна була відмовитися від вступу до НАТО. Офіційно Бразилія під час голосування ООН підтримала всі резолюції та ініціативи стосовно України та засудила російську агресію. Однак, президент Бразилії дозволяє собі робити різні епатажні заяви, які сприймаються неоднозначно. Попри гучні заяви, президент Бразилії зазначив, що країна не підтримує російську військову агресію проти України та закликає до мирного врегулювання ситуації.

Так, під час візиту до Китаю 12–14 квітня голова КНР Сі Цзінпін і президент Бразилії Лула да Сілва під час переговорів у Пекіні закликали країни світу відігравати конструктивну роль у її політичному врегулюванні.

Метою візиту до Китаю стало перш за все розширення двостороннього співробітництва між двома країнами, а вже потім розмови про посередницькі послуги щодо припинення війни в Україні. До речі, про які ніхто не просив у Бразилії з боку України, та скоріше така ініціатива залишиться нереалізованою. Її суть полягає в тому, що Лула запропонував об'єднати зусилля Бразилії з лідерами таких країн як Китай, Індонезія та Індія, ОАЕ для перемовин з керівниками Росії та України за один стіл. Президент Бразилії пропонує створити такий собі клуб медіаторів, на кшталт, Групи 20, які є нейтральними та неупередженими щодо російсько-української війни Також викликала неоднозначне твердження заява Лула да Сілви, що США мають припинити «заохочувати війну» в Україні та «почати говорити про мир», Європейський Союз має почати говорити про мир», — сказав Лула. На його думку, так міжнародна спільнота зможе «переконати» президентів України та Росії в тому, що «мир — на користь усьому світу» (Сааков, & Венкіна, 2023).

Зрозуміло, що такими ініціативами Бразилія виборює собі місце в новому геополітичному світі та бажає відігравати більшу роль у світовій політиці. Сприйняття таких заяв українською стороною є негативним, адже складається враження про тотальне нерозуміння бразильського лідера, хто є агресор, а хто жертвою в цій війні. Що війна має виключно загарбницький характер, загарбання нашої території, вбивства українців та знищення нації. Заява Лули про те, що для припинення вогню Україна має відмовитися від Криму є недопустимою, наступила миттєва реакція від нашого керівництва.

Зеленський відповів на заяву Лули щодо Криму, що визволення Криму є «безальтернативним» і саме повернення півострова під український контроль означатиме програш агресора й відновлення тривкого миру. «Світ має знати: повернуться в міжнародні відносини повага й порядок лише тоді, коли у Крим повернеться український прапор, коли там буде свобода — так, само як і всюди в Україні», — підкреслив президент України (Укрінформ, 2023).

У МЗС зазначили, що українська позиція залишається незмінною: будь-які посередницькі зусилля задля відновлення миру в Україні мають базуватися на повазі до суверенітету та повного відновлення територіальної цілісності України відповідно до принципів Статуту ООН. Міністерство закордонних справ запрошує Лулу да Сілву відвідати Україну для ознайомлення з справжньою сутністю російської агресії.

Прикий факт є те, що Україна неодноразово зверталася до Бразилії з проханням купівлі зброї у Бразилії. Цікаво, що коли Бразилія готувалася до чемпіонату світу 2014 року та літніх Олімпійських ігор 2016 року, вона придбала 34 зенітні гармати у Німеччини для захисту власного неба. Уряд Німеччини звертався до уряду Бразилії з проханням передати невикористані боеприпаси, які раніше Німеччина надавала Бразилії. Україна навіть направила Бразилії два запити на придбання деякого виду озброєнь, включаючи бронетехніку, літаки, системи протиповітряної оборони, міномети, снайперські гвинтівки, автоматичну зброю та боеприпаси. Однак Бразилія відмовила, стверджуючи що це суперечить їх доктрині зовнішньої політики, тому як керівним принципом зовнішньої політики є принцип залишатися «другом для всіх». Але у 2014 році з початку війни в Ємені Бразилія поставила Саудівській Аравії та Об'єднаним Арабським Еміратам понад 21 000 тонн зброї та боеприпасів на суму 680 мільйонів доларів США, включаючи касетні боеприпаси. Тож позицію

Бразилії щодо України можна розцінювати як проросійську (Вакарчук, 2023).

Після Китаю, пройшли ряд зустрічей з російськими лідерами. Так, радник бразильського президента у закордонних справах Селсо Амрїм у березні відвідав Москву, а 17 квітня до Бразилії прибув російський міністр закордонних справ Лавров. На тлі візиту Міністра закордонних справ Росії С. Лаврова до Бразилії Голова Української Бразильської Центральної Репрезентації (УБЦР) В. Соротюк виступив з численними коментарями в провідних медіа країни, антиросійські протести здійнялися у Бразилія та Сан-Пауло.

У заяві Української Бразильської Центральної Репрезентації пролунало прохання до бразильського уряду «не зраджувати надій» близько 600 тисяч бразильців українського походження. Закликали Президента та уряд Бразилії у 2023 році посилити допомогу Україні та надати усю можливу політичну і дипломатичну підтримку Києву. Зокрема, вони закликали Президента Лула ла Сїлву підтримати мирний план Президента Володимира Зеленського і сприяти усім міжнародним ініціативам, спрямованим на притягнення російської держави-агресорки до відповідальності за злочини, вчинені проти народу України (Світовий конгрес Українців).

Для Бразилії Росія важливий постачальник добрив до Бразилії Тому мова з Лавровим та бразильським істеблїшментом йшло про поглиблення двосторонніх торговельно-економічних відносин. Товарообіг між РФ та Бразилією у 2022 році сягнув рекордних 9,8 млрд доларів. Російський експорт у регіон зріс минулого року на 3,8 %, а експорт зернових на 48,8 % (Вакарчук, 2023).

Окрім, Бразилії, де Лаврова зустрічали й під українськими прапорами, активісти тримали в руках плакати із нагадуванням, що на російських воєнних злочинців чекає Гаага. Українські активісти провели акцію протесту перед консульством Росії у Сан-Паулу. Дуже цинічними були заяви на прес-конференції з главою МЗС Бразилії Мауро Віейрою Лавров заявив, що Росія зацікавлена в тому, щоб «якнайшвидше» завершилася розв'язана нею війна, яку він назвав «українським конфліктом» (Укрїнформ, 2023).

Латиноамериканське турне Лаврова 17–21 квітня не обмежилось Бразилією, він відвідає ще три дружніх країни Венесуела, Нікарагуа та Кубу

Зрозуміло, що вони повністю підтримують російську агресію. Мадуро ще на початку бойових дій у 2022 році висловив Путїну свою ціл-

ковиту підтримку. Лідер Куби М. Канель, особисто засвідчив Кремлю свою вірність. Цікаво що всі країни Латинської Америки приєдналися до Римських статутів, тому приїзд Путіна є неможливим у ці країни. Саміт БРІКС, де Росія має головувати у 2024 році, з Бразилії перенесено до Казані.

Таким, чином Бразилія намагається повернутися в велику міжнародну політику її амбітні цілі є зрозумілими. Однак, така поведінка латиноамериканського гіганта зустріла гостру критику зі сторони США, що також негативно відіб'ється на їх двосторонніх відносинах. Жаль, що Україна маючи тривалий час непогані відносини з Бразилією, спільну космічну програму, не змогла переконати у підтримці України проти російської агресії.

Якщо розглянути питання українсько-бразильських відносин, то річ у тому, що утримання Бразилією від голосування на Генеральній Асамблеї ООН 27 березня 2014 року за резолюцію щодо територіальної цілісності України, було розцінено в нашій країні, як голосування «проти». По суті, Бразилія, як активний зовнішній партнер Росії з 2006 року, підтримала анексію Криму. Водночас 23 квітня 2014 року комісія у закордонних справах і національної оборони Палати депутатів Національного конгресу Бразилії ухвалила резолюцію щодо ситуації в Україні, в якій бразильський парламент офіційно висловив підтримку суверенітету і територіальної цілісності України, а також публічно засудив збройну окупацію на сході України та анексію Криму Росією, як дії, що суперечать міжнародному праву.

Щодо бекграунду відносин між Бразилією та Україною, то ці дві країни об'єднують не тільки давні історичні, культурні зв'язки, пов'язані з українською значною діаспорою, але й економічні. У 2003 році на той час президент України Леонід Кучма відвідав Бразилію та після переговорів уклав договір між Україною і Бразилією про довгострокове співробітництво у використанні ракети-носія «Циклон-4» на пусковому центрі «Алкантара», меморандум про взаєморозуміння між Національним космічним агентством України та Бразильським космічним агентством щодо майбутніх двосторонніх космічних проєктів, а також міжурядовий протокол про наміри щодо співпраці між міністерствами оборони України та Бразилії (Alpha Centauri, 2022).

Для цього Бразилія надавала для запуску свій космодром «Алкантара» та забезпечувала інфраструктуру. Україна повинна була розробити ракету-носії «Циклон-4», провести випробування, підготувати виробничу базу і виготовити технологічний електромеханічний макет

ракети-носія для випробувань та перший льотний зразок ракети-носія (Alpha Centauri, 2022).

У 2015 році Бразилія денонсувала проекти, звинувативши Україну у невиконаних умов контракту. Є чимало офіційних версій щодо закриття даного проекту, однак те, що Бразилія в цей період була активним зовнішнім партнером Росії на міжнародній арені, відіграло ключову негативну роль у розриві контракту. Президент П. Порошенко зазначив, що Україна більше не зацікавлена у вкладанні коштів у космічні проекти у зв'язку з воєнними діями на території нашої держави та реорганізацією військової галузі. У 2018 році прем'єр-міністр України В. Гройсман ухвалив директиву про пошук потенційних партнерів і інвесторів для забезпечення запуску ракети-носія «Циклон-4» з території інших держав (Кабінет міністрів України, 2018).

В цілому регіон зазнає доленосних змін, які в майбутньому будуть віддзеркалювати позицію латиноамериканських країн на політичній та геополітичній карті світу, їх роль у світовій політиці, міжнародних процесах.

До російського вторгнення до України уряд *Мексика* і її президент Обрадор планували й надалі зміцнювати зв'язки з Росією. Кремль, очевидно, відповідав на це взаємністю. Так, під час візиту до Москви у квітні 2021 року міністр закордонних справ Мексики М. Ебрард оголосив, що обидві країни «виходять на етап дуже тісних відносин». З початком російсько-української війни Мексика почала старанно змінювати свою позицію щодо протистояння Росії проти України. Президент Обрадор уникав прямого осуду президента В. Путіна, дотримуючись традиційного мексиканського зовнішньополітичного принципу невтручання у справи інших держав (так звана доктрина Естради). Але надалі Мексика обрала чітку критичну позицію в Раді Безпеки ООН, де вона зараз у ролі непостійного члена. На засіданні Ради Безпеки вона засудила «вторгнення, жертвою якого стала Україна». Частиною обґрунтування позиції мексиканського уряду був «історичний досвід», і Обрадор намагався наголосити, що його країна була свого часу не тільки завойована Іспанією, але й «зазнала двох вторгнень з боку Франції та двох — з боку Сполучених Штатів». Міністерство закордонних справ Мексики наполягає на обов'язковому дотриманні принципу невтручання та мирного вирішення суперечок (Вакарчук, 2022).

Як і в деяких інших країнах Латинської Америки, увагу Мексика також зосереджує на потенційних економічних наслідках війни.

Її залежність від США в постачанні природного газу і перспектива зростання цін змушує уряд розглядати інші варіанти виробництва електроенергії. Намагаючись якось не долучатись до запровадження проти РФ санкцій, Мексика підтримала голосування в Організації Об'єднаних Націй з закликом до Росії вивести свої війська з України. Але вона утрималася під час голосування Генеральної Асамблеї ООН щодо виключення Росії з правозахисного органу ООН.

Президент Мексики Обрадор виступив із вимогою припинити у світі на п'ять років всі військові конфлікти та торговельні війни. І нагадав, що останнім часом на планеті виникла велика кількість криз. Це і пандемія коронавірусу, і вторгнення РФ до України, і політично-військова напруженість навколо Тайваню, і глобальна економічна криза тощо. Для того, щоб впоратися з накопиченими останнім часом проблемами, він і пропонує таке п'ятирічне глобальне перемир'я. За точку відліку початку перемир'я президент Мексики пропонує взяти момент, коли припиняться саме бойові дії в Україні (Печенюк, 2022).

З нещодавнім обранням Байдена на посаду президента США у південноамериканського регіону з'явився шанс покращити свою загальнополітичну ситуацію. Адже до цього її справжній стан дуже влучно характеризувався гаслом «Латинська Америка — наодинці». Не в останню чергу внаслідок некоректної політики попереднього американського президента Трампа — непередбачуваної, часом відверто зневажливої до опонентів, через що у міжамериканських взаємовідносинах виникло чимало проблем.

Згадаймо, під час правління Трампа не спостерігалось зовнішньополітичної стратегії США в її класичному вигляді. Так звана «доктрина Трампа» інколи відзначалася воєнно-риторичною критикою політичних принципів адміністрації попереднього президента Б. Обама. Особливо абсурдним було рішення Трампа звести стіну вздовж кордону між Мексикою і США. Адже нераціонально використані виділені для цього кошти придалися б для більш нагальних потреб, аніж на припинення несанкціонованого продажу наркотиків, зменшення напливу нелегалів, бандитських угруповань тощо. Останнє повинно було загалом вплинути на стратегію міграційної політики, що частково якщо і вдалося досягти, але зрештою призвело до нечуваних раніше скупчення мігрантів біля кордонів США.

Резонансними можна назвати переформатування взаємовідносин внаслідок перегляду Північноамериканської угоди про вільну торгівлю та вимогу «повного повторного обговорення» участі в організації

НАФТА Мексики та Канади. США погрожували навіть відкликати свій підпис, якщо їх не підтримають підписанти цієї угоди. Нову угоду у 2018 році перейменували в ЮСМКА (United States — Mexico — Canada Agreement, USMCA), вона стала чинною з 1 січня 2020 року і замінила об'єднання НАФТА, що майже чверть століття вважались однією з найбільших у світі зон вільної торгівлі, визначало торговельно-економічні відносини в країнах Північної Америки (USMCA). Не можна не згадати і Куби, стратегію щодо якої Барака Обама неодноразово нищівно критикував Д. Трамп і який зрештою провалив її за часів своєї президентської каденції (USMCA).

Президент США Байден, мабуть, один із небагатьох своїх американських колег, хто добре знається на проблемах регіону Латинської Америки, де йому довелося побувати щонайменше 16 разів. У січні 2009 року, коли президентом США став Б. Обама, Байден в ролі віце-президента почав опікуватися зв'язками своєї країни з Латинською Америкою. Він вважається одним із тих, хто розробляв і реалізовував програму «План Колумбія» (2000–2015) з надання фінансової й військової допомоги колумбійській владі у боротьбі з місцевими наркокартелями і озброєними партизанськими угрупованнями лівого спрямування. До серйозних заходів такого плану можна віднести успішну реалізацію реформ неоліберального ринку в Колумбії, що дало змогу укласти у 2006 році американсько-колумбійську угоду про вільну торгівлю. Як наслідок, Колумбія стала одним з найбільш наближених партнерів США в латиноамериканському регіоні та першим позаблоковим союзником НАТО (Ramirez, 2017).

Адміністрація Байдена отримала у спадок від попередника цілу низку таких проблем, як зростання міграції, напружені відносини з сусідньою Мексикою, конституційні кризи, що охоплюють країни регіону. Як зазначалося, Байден ще у ролі віце-президента стояв біля витоків багатьох реформ, тому і зараз пропонує одну таку масштабну реформу — імміграційну. Деякі відповідні законодавчі пропозиції направлені до Конгресу одразу після інавгурації. Так, за першої його президентської доби призупинили будівництво стіни на кордоні з Мексикою, скасували рішення про переслідування на території США іммігрантів, почали захищати тих, хто прибув до США у дитячому віці.

Також призупинене фінансування програми «Залишайся в Мексиці», відновлена програма Б. Обама з захисту неповнолітніх, зменшено підстави для арештів, заморожено на 100 днів депортацію. Надважливим у першу добу президентства стало розпорядження про

захист «мрійників» (англ. — DREAMers, від DREAM Act — Закон про розвиток, допомогу та освіту неповнолітніх іноземців). Глава Білого Дому одним зі своїх перших указів відновив виконання розпорядження про возз'єднання сімей з тим, щоб у мігрантів, які у незаконний спосіб прибули до США, не відбирали дітей. З цією метою поновлено діяльність міжвідомчої робочої групи з питань возз'єднання сімей. Також з'явився указ про створення регіональної структури з усунення першопричин міграції. А ще з'явився документ про відновлення довіри до системи законної імміграції в США (ADL, 2022).

У січні цього року з'явився новий законопроект президента Байдена, за яким тривалий час нелегали, що працювали в США надаватиметься громадянство. Згідно з цим законопроектом, люди без легального статусу зможуть його отримати після восьми років проживання в США. Зазначається, що спочатку мігрантам необхідно набути п'ятирічного тимчасового статусу. Якщо вони успішно пройдуть відповідні перевірки податкових і правоохоронних органів, то зможуть подати заявку спочатку на грін-карту і вже через три роки — заявку на отримання американського громадянства. Нову програму обіцяють адаптувати для тих, хто знаходився у США станом на 1 січня 2021 року. Однак, є низка категорій, яким дозволять подати заявку на отримання грін-карти щойно нове законодавство набуде чинності. До першої категорії відносяться члени програми DACA (Deferred Action for Childhood Arrivals), що унеможливує депортацію нелегалів, привезених до США у дитячому віці, і дозволяє їм працювати. Друга категорія — це ті, хто потрапив до США за відповідною державною програмою з охоплених катастрофами країн. Запропонований Дж. Байденом Закон про громадянство США 2021 року є ознакою того, що його адміністрація має намір відмовитися від антиіммігрантської стратегії (American Immigration Council, 2021).

Щодо такої країни як Мексики, то пов'язаних з нею проблем, звісно, багато. За останні чотири роки відносини США з цим їх південним сусідом постійно ускладнювалися. Риторика Трампа ще під час передвиборної кампанії демонструвала негативну позицію США щодо Мексики. Перш за все це наполягання зводити вищезгадану стіну за кошт Мексики. А також реалізувати щодо вихідців з країн Латинської Америки політику «нульової толерантності», яка згодом привела до негативних наслідків.

У січні 2021 року адміністрація Байдена призупинила участь США у програмі «Залишайся в Мексиці», оскільки за своїми наслідками

вона була руйнівною для десятків тисяч людей. Надаючи Мексиці допомогу, зазначив Дж. Байден, не можна забувати про права людини й про вимоги закону Лія, ще й обов'язково пам'ятати, що американські кошти не повинні спрямовуватися на користь корумпованих сил. Визначення «закон Лія» стосується двох законодавчих положень, що забороняють урядові США надавати кошти для підрозділів іноземних сил безпеки, коли є вірогідна інформація, що ці підрозділи грубо порушують права людини. Одне таке законодавче положення поширюється на Державний департамент, а інше стосується Міністерства оборони (Ahmed, 2022).

Мексика та КНР ухвалили «дорожню карту» розвитку стратегічно-го партнерства співробітництва для розкриття потенціалу двосторонніх економічних відносин, а також для поглиблення співпраці в освіті, науці й техніці, інновацій та культури. Мексика має всі можливості для залучення китайських інвестицій у передові галузі свого виробництва, електроніки, ІТ-технологій, Інтернет-сервісів, логістики та туризму. Підкреслювалася перевага від отримання більш широкого доступу до китайського ринку сільськогосподарської продукції та промислового експорту. Сторони домовилися створити мексикансько-китайську бізнес-групу високого рівня та групу співпраці високого рівня між міністерством економіки Мексики та міністерством торгівлі Китаю.

ВИСНОВКИ

Таким чином, роль країн Латинської Америки в сучасних міжнародних процесах достатньо вагома і значна. З самого початку російської агресії в Україні такі країни як Аргентина, Чилі, Колумбія, Уругвай, Еквадор, Гватемала були солідарними зі світовою спільнотою в частині засудження дій Росії. Водночас окремі з цих країн на кшталт, Аргентини, не приєдналися до санкцій проти Росії, а залишилися прихильниками дипломатичного виходу з ситуації. Інші країни, навпаки, долучилися до санкцій такі, як Уругвай, Колумбія та Гватемала, й надали гуманітарну допомогу Україні. Україна скористалася ситуацією і започаткувала чи активізувала дипломатичні та політичні відносини з цими країнами, що може принести в перспективі позитивні наслідки з підвищенням економічних зносин. Проте на поточний момент підтримка цими країнами позиції України обмежується переважно заявами і в окремих випадках приєднанням до санкцій проти Росії. Дві

найвпливовіші країни Латинської Америки — Мексика та Бразилія — зберігають нейтралітет щодо війни Росії проти України.

Серед країн Латинської Америки, які підтримали війну РФ проти України, були Венесуела, Куба, Нікарагуа та Болівія. В цих країнах до початку військової агресії були сильні політичні, військові та економічні зв'язки з Росією, спостерігалось погіршення економічної ситуації, назрівання внутрішніх конфліктів. Саме тому вони голосували в ООН, а їх лідери висловлювали підтримку Росії, намагаючись досягти власних цілей. Водночас підтримка цих країн є досить хиткою і залежить від зовнішньої кон'юнктури та дій США і інших геополітичних гравців, таких як ЄС та Китай. Зокрема зниження санкційного тиску, посилення економічних зв'язків, стимулювання інвестицій, надання фінансової допомоги та застосування інших важелів здатне змінити підхід Венесуели, Куби, Нікарагуа та Болівії, або послабити їх негативний вплив на інші країни регіону та світу.

Всі здобутки та напрацювання у справі з нормалізації відносин та налагодження більш тісного співробітництва України з країнами Латинської Америки, сьогодні є надважливими. Потрібно залучити, якомога більшу кількість країн регіону ЛАКБ до «Формули миру». Боротьба за прихильність країн Латинської Америки є сучасним українським геополітичним трендом, адже саме, сьогодні, Україна формує нову Стратегію співпраці з країнами Латинської Америки. Особливо важливим є призначення нового посла України в Бразилії, неодноразове запрошення президентом України іспаномовних та португаломовних ЗМІ до України. Всі ці кроки поліпшують та відіграють важливу роль у формуванні правдивої інформації про війну Росії в Україні, та розвінчує багато пропагандистських фейків про нашу державу у світі.

Література

Алонсо, А. (2016). Аргентина і Україна на шляху до подальшого поглиблення дружніх зв'язків. *Финансовые услуги*. Взято з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/finu_2016_6_18

Арктична рада: білий прапор перемоги співпраці? (2020). *Аналітичний центр ADASTRA*. Взято з: <https://adastra.org.ua/blog/arktichna-rada-bilij-prapor-peremogi-spivpraci>

Бикова, О. (2021). Особливості зовнішньої політики Аргентини у XXI сторіччі. *Аналітичний центр ADASTRA*. Взято з: <https://adastra.org.ua/blog/osoblivosti-zovnishnhoi-politiki-argentini-u-hhi-storichchi>

Бикова, О., & Мацькович, О. (2022). Як Латинська Америка реагує на російську агресію: між рішучим засудженням та беззаперечною підтримкою. *Аналітичний центр ADASTRA*. Взято з: <https://adastra.org.ua/special-edition>

Бразилія відкриває програму інтеграції українських вчених (22.03.2022). *Міністерство освіти та науки України*. Взято з: <https://mon.gov.ua/ua/news/braziliya-vidkrivaye-programu-integraciyi-ukrayinskih-vchenih>

Вакарчук, К. (2018). Зовнішня політика Аргентини у постбіполярний період. *Вісник ОНУ. Соціологія і політичні науки. Серія: Політичні науки*, 2(31), 115–127.

Вакарчук, К. (2019). Зовнішні впливи та міжнародна реакція на події у Венесуелі. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. Взято з: <https://bintel.org.ua/analytics/zagostrennya-krizi-u-venesueli/>

Вакарчук, К. (2020). Відносини між США та Латинською Америкою після обрання Джо Байдена. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. Взято з: <https://bintel.org.ua/analytics/politics/vidnosini-mizh-ssha-ta-latinskoju-amerikoju-pislya-obrannya-dzho-bajdena/>

Вакарчук, К. (2021). Зовнішня політика Джо Байдена щодо країн Латинської Америки. *Бінтел*, 16, 59–68.

Вакарчук, К. (2022). Політика США щодо Куби у 2015–2022 роках. *Регіональні студії*, 30, 127–133. Взято з: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/30/22.pdf>

Вакарчук, К. (2022). Російсько-українська війна у сприйнятті Латинської Америки. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. Взято з: <https://bintel.org.ua/war2022/rosijsko-ukrainska-vijna-u-spriynnyatti-latinskoj-ameriki/>

Вакарчук, К. (2023). Бразилія повертається у велику політику? *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. Взято з: <https://bintel.org.ua/analytics/braziliya-povertayetsya-u-veliku-politiku/>

Володимир Зеленський провів зустріч з Президентом Гватемали, який відвідав нашу державу вперше в історії двосторонніх відносин (25.07.2022). *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. Взято з: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-zustrich-z-prezidentom-gvatemali-76657>

Двосторонні політичні відносини (13.05.2020). *Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія*. Взято з: <https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-braziliya/dvostoronni-politichni-vidnosini>

День України відбувся в рамках книжкового ярмарку у Буенос-Айресе (1.05.2023). *Global Ukraine news*. Взято з: <https://global-ukraine.com/news/news/den-ukrajini-vidbuvsya-v-ramkah-knizhkovogo-yarmarku-u-buenos-ayresi>

Деокупація українського Криму від російських загарбників є безальтернативною (07.04.2023). *УКРІНФОРМ*. Взято з: <https://www.ukrinform>

ua/rubric-crimea/3693078-deokupacia-krimu-e-bezalternativnou-ne-lise-dla-ukraini-a-dla-vsogo-svitu-zelenskij.html

Договірно-правова база між Україною та Аргентиною. *Посольство України в Аргентинській республіці*. Взято з: <https://argentina.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-argentina/338-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-argentinoju>.

Клочко, Н. (2022). «Не можна бути десь посередині». Зеленський розкритикував позицію Бразилії щодо війни. *Главком*. Взято з: <https://glavcom.ua/country/politics/ne-mozhna-buti-des-poseredini-zelenskiy-rozkritikovav-poziciyu-braziliji-shchodo-viyni-861999.html>

Ковальова, О. (2019). Що шукає Росія у далекому краї? *Чорноморська безпека*. Взято з: <https://geostrategy.org.ua/chornomorska-bezpeka/chornomorska-bezpeka-3-35/842>

Печенюк, А. (2022). Президент запропонував встановити п'ятирічний план «мир в усьому світі». *УНІАН*. Взято з: <https://www.unian.ua/world/prezident-meksiki-zaproponuvav-vstanoviti-p-yatirichniy-mir-u-vsomu-sviti-novini-svitu-11930139.html>

Політичні відносини між Україною та Аргентиною (30.12.2020). *Посольство України в Аргентинській Республіці*. Взято з: <https://argentina.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-argentina/339-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-argentinoju>

Політичні відносини між Україною та Мексикою. (25.08.2019). *Посольство України в Мексиканських Сполучених Штатах*. Взято з: <https://mexico.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-meksika/ukrayina-meksika-477-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-meksikoju>

Про делегацію для участі у переговорах щодо пошуку потенційних партнерів та інвесторів для забезпечення здійснення пусків ракети-носія “Циклон-4” різних модифікацій з території інших держав (22.08.2018). Кабінет Міністрів України. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2018-r#Text>

Сааков, В., & Венкіна К. (2023). Лула да Сілва прагне стати посередником задля миру в Україні. *УФокусі*. Взято з: <https://www.dw.com/uk/prezident-brazilii-pragne-visitupiti-poserednikom-zadla-miru-v-ukraini/a-65341794>

СКУ та УБЦР звернулись до президента Бразилії із закликом посилити підтримку України (2023). *Світовий конгрес українців*. Взято з: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/sku-ta-ubczr-zvernulis-do-prezidenta-brazilii-iz-zaklikom-posiliti-pidtrimku-ukraini/>

Тараненко, А. (2022). Перспективи кубинсько-американських відносин за президентства Байдена. *Аналитичний центр ADASTRA*. Взято з: <https://adastra.org.ua/blog/perspektivi-kubinsko-amerikanskih-vidnosin-za-prezidentstva-bajdena>.

Ткачук, Б. (2022). Президент Колумбії також назвав війну рф проти України геноцидом і допоможе відмовитися від російських енергоресурсів.

Hromadske. Взято з: <https://hromadske.ua/posts/prezident-kolumbiyi-takozh-nazvav-vijnu-rf-proti-ukrayini-genocidom-i-dopomozhe-vidmovitisya-vid-rosijskih-energoresursi>

У Бразилії лаврова зустріли з плакатами «Гага чекає на тебе» та «росія-вбивця» (17.04.2023). *УКРІНФОРМ*. Взято з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ua ragazom/3697224-u-brazilii-lavrova-zustrili-z-plakatami-gaaga-cekae-na-tebe-ta-rosia-vbivca.html>

Українська громада Аргентини долучилася до відзначення роковин вторгнення РФ (2023). *УКРІНФОРМ*. Взято з: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3676252-ukrainska-gromada-argentini-dolucilasa-do-vidznacenna-rokovin-rovnomasstabnogo-vtorgnenna-rf.html>

Циклон — український ключ до космосу (19.10.2022). *Alpha Centauri*. Взято з: <https://thealphacentauri.net/127722-ciklon-ukrayinskiy-klyuch-do-kosmosu/>

Шевченко, Н. (2017). Венесуельський недоімпічмент. Що означає криза одного з найпалкіших «ворогів» США. *Європейська правда*. Взято з: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/01/24/7060184/>

Шевченко, Н. (2020). Латинська Америка та Карибський басейн: інтереси України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. Взято з: <http://prismua.org.tilda.ws/lac>.

Acosta, N. (8.11.2020). Cubans applaud Biden win, hope for easing of sanctions. *Reuters*. Взято з: <https://www.reuters.com/article/us-usa-election-cuba-idUSKBN27N0Z5>.

«Ataque synico» en Cuba: el informe que detalla los graves efectos en la salud de los afectados (13.12.2018). *BBC News Mundo*. Взято з: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-46559532>.

Ahmed, S. (2022). Explainer: What is the Trump-era “remain in Mexico” program the Supreme Court said Biden can end? *Reuters*. Взято з: <https://www.reuters.com/world/us/what-is-trump-era-remain-mexico-program-supreme-court-said-biden-can-end-2022-06-30/>

Badella, A. (2015). US Democracy Promotion in Cuba after the Cold War — Part 2. *Pluto Journals: International Journal of Cuban Studies*, 6 (2), 157–188.

Brayton, J. (13.11.2015). The Seventh Summit of the Americas: The President’s Trip and a Historic Meeting. *The White House*. Взято з: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2015/04/13/seventh-summit-americas-presidents-trip-and-historic-meeting>.

Chilean president-elect again condemns Russian invasion of Ukraine (2022). *Merco Press South Atlantic News Agency*. Взято з: <https://en.mercopress.com/2022/03/01/chilean-president-elect-again-condemns-russian-invasion-of-ukraine>

Crackdown on Dissent Brutality, Torture, and Political Persecution in Venezuela (2017). *Human Rights Watch*. Взято з: <https://www.hrw.org/report/2017/11/29/crackdown-dissent/brutality-torture-and-political-persecution-venezuela>.

Constitution of the Federative Republic of Brazil (2010). *Biblioteca Digital da Câmara dos Deputados*. Взято з: <https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/09/Brazil-constitution-English.pdf>

Cuba dice que no hay evidencias de ataques acústicos contra diplomáticos de Estados Unidos (27.11.2017). *BBC News Mundo*. Взято з: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-41777399>

Cuba platform. *Constitutional Changes*. Взято з: <https://static1.square-space.com/static/5a137d8aedaed807de3a77b3/t/5be0cc0770a6adb46d-d6a2f6/1541458952055/Constitution-Cuba101.pdf>.

Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA): An Overview (30.09.2021). *American Immigration Council*. Взято з: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/deferred-action-childhood-arrivals-daca-overview>.

LeoGrande, W. M. (2020). Cuba's Economic Crisis Is Spurring Much-Needed Action on Reforms. *World Politics Review*. Взято з: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/29222/in-cuba-economic-crisis-spurs-much-needed-action-on-reforms>

LeoGrande, W. M. (2019). Trump declares economic war on Cuba. *The Conversation*. Взято з: <https://theconversation.com/trump-declares-economic-war-on-cuba-115672>.

LeoGrande, W. M. (2016). A Long Road to Havana. *The Cairo Review of Global Affairs*. Взято з: <https://www.thecairoreview.com/essays/a-longroad-to-havana/>

Libardi, M. (2023). Western reaction to Lula's speech on Ukraine shows the Global South's power. The US has accused Brazil of siding with Russia, but Lula's official neutrality has more to do with China. *Open Democracy*. Взято з: <https://www.opendemocracy.net/en/democraciaabierta/russia-ukraine-brazil-lula-global-south-neutrality/>.

Libertad Act. Взято з: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-104publ114/html/PLAW-104publ114.htm>

Martinic, M. (2023). How Ukraine war reinvigorated Venezuela President Maduro. *The Week*. Взято з: <https://www.theweek.in/news/world/2023/01/14/how-ukraine-war-reinvigorated-venezuela-president-maduro.html>

Obama offers Cuba “new beginning” (18.04.2009). *BBC News*. Взято з: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8004798.stm>

Phillips, T. (2021). Trump administration puts Cuba back on 'sponsor of terrorism' blacklist. *The Guardian*. Взято з: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/11/cuba-us-sponsor-terrorism-blacklist-sanctions-trump>

Ramirez, J. (2017). Fifteen Years of Plan Colombia (2001–2016). The Recovery of a Weak State and the Submission of Narco-terrorist Groups? *Analecta politica*, 7(13), 315–332.

Sasse, L. (2021) Chile Desperity — The Reasons for the Mass Protests in Chile 2019/2020. *Working Paper 166*. Взято з: https://www.ipe-berlin.org/fileadmin/institut-ipe/Dokumente/Working_Papers/ipe_working_paper_166.pdf

The Organization of American States (2022). *Council on Foreign Relations*.
Взято з: <https://www.cfr.org/backgrounder/organization-american-states>

Torres, N. G. (2021). Cuba policy shift 'not a top priority' for Biden, White House says. *Miami Herald*. Взято з: <https://www.miamiherald.com/news/nation-world/world/americas/cuba/article249826558.html#storylink=cpy>

U. S. — Mexico — Canada Agreement. *USMCA*. Взято з: <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements/USMCA>

U. S. Strategy for addressing the root causes of migration in Central America (2021). National Security Council. Взято з: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/07/Root-Causes-Strategy.pdf>

Vick, K. (27.02.2015). Cuba Talks Turn Awkward Over Terror Listing. *TIME*. Взято з: <https://time.com/3726954/cuba-terror-list/>

What is DACA and Who Are the DREAMers? (9.09.2022). *ADL*. Взято з: <https://www.adl.org/resources/tools-and-strategies/what-daca-and-who-are-dreamers>

Whitefield, M. (21.01.2015). Cuban diplomat heading talks with U. S. *Miami Herald*. Взято з: <https://www.miamiherald.com/news/nation-world/world/americas/cuba/article7784457.html>